

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Grafika pro veřejný prostor

Bakalářská práce

Autor:	Adéla Hanousková
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Grafická tvorba- multimédia
Vedoucí práce:	doc. Jaroslava Severová, ak.mal.
Oponent práce:	PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D

Zadání bakalářské práce

Autor: Adéla Hanousková
Studium: P19P0086
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Grafická tvorba - multimédia
Název bakalářské práce: **Grafika pro veřejný prostor**
Název bakalářské práce AJ: Graphics for public space

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na grafiku pro veřejný prostor. Jejím výsledkem bude práce o městu Broumov a pro město Broumov. Teoretická část se bude zabývat historií Broumovska, popíše architektonické památky zdejší krajinné oblasti. V praktické části budou vytvořeny jednotlivé grafiky, určené pro konkrétní místo veřejného prostoru, ty se pak stanou součástí výstavy, která proběhne městem a upozorní na vizuální kvalitu detailu historické architektury, ale zároveň ukáže i na opuštěná a chátrající místa.

BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0.

DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7.

PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6.

MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3.

PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7.

STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1.

Zadávací pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta
Vedoucí práce: doc. Jaroslava Severová, ak. mal.
Oponent: PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 26.10.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou závěrečnou prácivypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ...

Anotace

HANOUSKOVÁ, Adéla. *Grafika pro veřejný prostor*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 90 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na grafiku pro veřejný prostor. Jejím výsledkem bude práce o městu Broumov a pro město Broumov. Teoretická část se bude zabývat historií Broumovska, popíše architektonické památky zdejší krajinné oblasti. V praktické části budou vytvořeny jednotlivé grafiky, určené pro konkrétní místo veřejného prostoru, ty se pak stanou součástí výstavy, která proběhne městem a upozorní na vizuální kvalitu detailu historické architektury, ale zároveň ukáže i na opuštěná a chátrající místa.

Klíčová slova: Broumovsko, architektura, grafika, veřejný prostor, výstavnictví

Annotation

HANOUSKOVÁ, Adéla. *Graphics for public space*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 90 s. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis is focused on graphics for public space. The result will be work on the city of Broumov and for the city of Broumov. The theoretical part will deal with the history of the Broumov region, describe the architectural monuments of the local landscape area. In the practical part, individual graphics will be created, designed for a specific place of public space, which will then become part of the exhibition, which will take place through the city and draw attention to the visual quality of historical architecture, but also point to abandoned and dilapidated places.

Keywords: Broumov region, architecture, graphics, public space, exhibitions

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská závěrečná práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Poděkování

V první řadě bych velice ráda poděkovala paní doc. Jaroslavě Severové za její velkorysou vstřícnost, ochotu, cenné rady, inspiraci a pomoc při vedení a konzultování mé práce. Dále děkuji mému oponentovi panu PhDr. Vlastimilu Havlíkovi za laskavost a nápomocnost při shromažďování informací k historickým památkám města Broumova. Velice si jejich přínosné spolupráce vážím. Nakonec bych chtěla poděkovat celé mé milované rodině za jejich velkou podporu.

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Město Broumov	11
1.1 Historie města Broumova	12
2 Architektonické památky	14
2.1 Benediktinský klášter.....	16
2.2 Barokní kostely v Broumově a dřevěný kostel Panny Marie.....	21
2.3 Mírové náměstí.....	25
3 Výstavy pro veřejný prostor	27
3.1 Dějiny výstav 2. poloviny 20. století	32
3.2 Muzea umění	47
3.3 Vizuální obraz/kultura/média	53
PRAKTICKÁ ČÁST	62
4 Projekt „Poznej 7 divů města Broumova“	63
4.1 Inspirační východiska a popis tvorby	64
4.2 7 divů města Broumova	65
4.3 Realizace	78
Závěr	79
Seznam použité literatury	82
Seznam internetových zdrojů	83
Seznam obrázků	85
Přílohy.....	90

ÚVOD

Ve své práci se zabývám grafikou pro veřejný prostor. Pocházím z Broumova, což je město s bohatou historií a nádhernou barokní architekturou. Zdá se mi však, že se tu v poslední době zastavil čas. Město Broumov je velmi známé svými památkami, jako jsou např. benediktinský klášter nebo dřevěný kostel Panny Marie. Broumovsko je spjato s významnou skupinou barokních kostelů od uznávaných architektů Dietzenhoferů. Broumov však neskrývá jen uvedené poklady. Najdeme zde i stavby, které mají podobně bohatou a zajímavou historii. Avšak spousta lidí o nich neví nebo na ně pozapomněla. Tyto stavby pomalu chátrají a utvářejí z města ještě smutnější místo. Právě toto bych chtěla změnit. Vyzdvihnout podstatu a skrytou krásu těchto budov. Přilákat pozornost veřejnosti a připomenout dávnou minulost.

Teoretickou část zaměřuji na historii města Broumova a seznámení se s jeho hlavními reprezentativními památkami. Dále rozebírám výstavy pro veřejný prostor. Zaměřuji se na dějiny výstavnictví a v neposlední řadě na vizuální kulturu, která vše propojuje.

Vybrala jsem sedm pozoruhodných staveb, které jsou velice zajímavé, nejenom svou historií, ale i architekturou (např. kostel Zmrtvýchvstání, Stowasserovu vilu, měšťanský pivovar a další). Takzvaných sedm divů Broumova, jakožto sedm divů světa. Pro každý tento objekt navrhuji velkoformátovou grafiku tištěnou na plátně. Je to obraz, který mimo jiné upozorňuje na určitý detail objektu nebo místa, ukazuje vizuální zvláštnost a kvalitu zběžně už nevnímanou.

Cílem práce je vytvořit z města výstavní prostor, který poukáže na historii a připomene současný stav.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Město Broumov

Toto historické město se ukrývá v severovýchodní části České republiky. Je chloubou Královéhradeckého kraje v okrese Náchod. Broumovská vrchovina se nachází mezi Orlickými horami a Krkonošemi na hranicích s Polskem.¹ Romantická a kouzelná krajina je chráněna Broumovskými stěnami a Javořími horami. Nalezneme zde spousty pozoruhodných a vzácných památek, které jsou symbolem tohoto čistého kraje. Místo klidu, odpočinku, přírody a hlavně tajemství, kterými oplývá. Město bohaté historií a krásnou krajinou, která každého ihned uchvátí. Svou nenápadností si nadále chrání své kouzlo ukryté pod štítem dávné minulosti plné bájí a pověstí. Broumovská kotlina je obklopena pískovcovými stěnami a skalními městy. *Celé území leží v Chráněné krajinné oblasti Broumovsko, jejíž součástí jsou chráněná místa jako, Národní přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály a Národní přírodní rezervace Broumovské stěny.* **Chyba! Záložka není definována.**

Při putování touto tajuplnou oblastí cítíme symbiózu přírody a architektury. Pozoruhodné zakomponování vesnických kostelíků do krajiny je dech beroucí a čisté. Baroko obohacuje a zdobí tuto krajinu a její okolí a dodává jí tak na vážnosti a významu. Za vzestup Broumova můžeme poděkovat tehdejšímu opatu Otmaru Zinkeovi, který svou ambiciózností dokázal oživit toto ojedinělé místo společně s řádem benediktinů, kteří svou vírou chránili tento region. Působ a bohatství, které tu bylo během desetiletí vytvořeno dokládá to, že se broumovská skupina kostelů stala roku 2022 národní kulturní památkou.

Broumovsko je ojedinělé místí strukturou, urbanismem a architekturou. V údolích podél řeky Stěnavy se nacházejí lánové vsi řetězového typu, které společně s centrálně umístěným městem Broumovem vytvořily hlavní urbanistickou strukturu tohoto kraje.² Vzniklo tak město na skalnatém výběžku obklopené hradbami.

¹ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 2

² BERGMANN, Petr, Jana JERÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 64

Obrázek 1, Chráněná krajinná oblast Broumovsko, foto: Hanousková Adéla

1.1 Historie města Broumova

Osídlování tohoto kraje započalo roku 1213 darem českého krále Přemysla Otakara I. břevnovským benediktinům, nejstaršímu mužskému řeholnímu řádu na území Čech, kteří získali celé okolí dnešní Police nad Metují a Broumova. Broumovsko osídlili také němečtí osadníci.³Významného rozkvětu dosáhl Broumov za vlády opatů Tomáše Sartoria a Otmara Zinkeho. V těchto dobách zde také působili uznávaní barokní umělci, jako Martin Allio, otec a syn Dietzenhoferové, Jan Brokof a další.⁴ Město Broumov (Braunau) bylo založeno roku 1255 řádem benediktinů. Vznikl na panství, které bylo určeno zejména k řemeslnému obchodu a výrobě.⁵ Roku 1275 udělil Přemysl Otakar II. broumovským soukeníkům takzvané soukenické privilegium (výroba a prodej látek). To napomohlo k rozvoji nejenom tohoto oboru, ale také města a regionu.³Hospodářský rozvoj započal tradici textilní výroby zaměřené na obchodování.⁵

Po smrti Přemysla Otakara I. se Broumovska zmocnil kníže Jindřich IV. Vratislavský. Benediktini se snažili a chtěli obhájit své pozemské vlastnictví, s čímž však měli velké problémy. Vyvrcholilo to tím, že se roku 1300 proti opatu postavili majitelé

³ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 11

⁴ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 92

⁵ OTTE, Miroslav. Historie města. *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2012, 2012 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.broumov.net/historie-mesta/d-2516/p1=1122>

broumovských a vesnických fojstství, což vedlo k plenění majetku. Tyto spory o broumovské panství trvaly 80 let. Neshody mezi opatem a soudními úředníky pominuly až za vlády Karla IV., který panství benediktinům opět navrátí. Roku 1348 udělil broumovským občanům privilegium stejných pravidel, jako měli obyvatelé královských měst Hradce Králové a Kladska.³ Během husitských válek se stal Broumov oporou katolíků. V květnu roku 1420 byl broumovský klášter vypálen husity. Během této doby se budovaly parkány a zpevňovaly se městské hradby, které byly pro město důležité.⁵ V druhé polovině 15. stol. trpělo město konflikty o český trůn. Až díky opatu Vavřincovi, který vymohl od krále nutná privilegia si Broumov zachoval důležité postavení v oblasti exportu kvalitního sukna v Čechách.³

Neštěstí, které tu po sobě zanechala třicetiletá válka, začalo být napravováno za opatů Tomáše Sartoria (1663 – 1700) a Otmara Zinkeho (1700 – 1738). Zejména Zinke se zasloužil o povolání hlavních barokních umělců spojených s realizací sakrálních staveb na celém Broumovsku.⁵ Války měly také velký dopad na soukenickou výrobu, která začala pomalu upadat. Prosperita textilní výroby byla navracena až v polovině 19. stol. díky iniciativě rodiny Josefa Schrolla.³ Roku 1856 postavil v Olivětíně první mechanickou tkalcovnu.⁵ Součástí bylo i zprovoznění a otevření trati Choceň – Broumov, roku 1875.³ V této době zažíval Broumov časy rozkvětu a rozvoje. Vznikají průmyslové zóny, byl zaveden sociální systém, stavějí se školy, dělnické nájemní domy, nemocnice a další.⁴

Po vyhlášení československého státu 28. října 1918 je v Broumově tato nová republika odmítnuta a to na veřejném shromáždění, které vedl podnikatel a politik Anselm Heinzelm. Odpor proti ČSR společně projeví prorakouští a němečtí představitelé města a obcí. Veřejně tak 8000 broumovských Němců rázně odmítlo nový stát. Konec války nejvíce zasáhl české Němce. Ztratili domov a majetek. Z Broumova bylo vystěhováno 22 000 osob. Broumovsko tímto přišlo o důležitou prosperitu a bylo doosídleno Čechy z vnitrozemí a cizinci. Upadající prvotní stavby byly postupně demolovány a nahrazovány socialistickou výstavbou panelových domů.⁶ I po druhé světové válce se za rozvoj hospodářského života města i regionu zasloužila textilní

⁶ BERGMANN, Petr, Jana JERÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 92

výroba, která byla na konci 40. let soustředěna v národním podniku Veba.⁷ Otevření hranic poskytlo Broumovu novou naději.⁸ Po téměř 750 letech své existence zůstává Broumov nadále hospodářským, kulturním a turistickým centrem.⁷

2 Architektonické památky

Broumov je typický svými velkostatkami, které byly zejména zděné, nebo dřevěné. Hrázděné stavby se zde objevují díky původním obyvatelům.⁹ Stavba obcí na Broumovsku byla konstruována v typu tzv. lánové vsi. Vznikaly podél potoků, v údolích pod kopci a pohořími, které Broumovsko obklopují.¹⁰ Objevují se zde dvorcové statky francouzského typu, které vlastnili velcí sedláci. Setkáme se zde také s originálním druhem, kterým je broumovský zděný klasicistní statek. Průčelí domu je zdobeno kamennými pilastry s hlavicí a volutami. Typickým znakem jsou vstupní portály, které jsou obohaceny o výklenky se sedátkami (tzv. sedátkový portál). Interiéry jsou zdobeny jemným dekorem, klenbou a toskánskými sloupy.¹¹ V polovině 19. století došlo k přestavbě těchto vesnic do zděného provedení.¹² Jsou to vesnice jako např. Křinice, Hejtmánkovice, Božanov, Šonov, Martínkove a další. Než započala barokní přestavba kostelů na Broumovsku, byly dřevěné i kostely. To dokládá nejstarší dochovaná dřevěná církevní stavba, hřbitovní kostelík Panny Marie.¹³

Díky genialitě architektů, kteří se podíleli na rozvoji Broumova zde vznikla dominanta tohoto malebného kraje, kterou je benediktinský klášter. Stavby v období baroka, které přineslo Broumovu největší rozkvět, byly založeny hlavně na praktických zkušenostech a dovednostech architektů. Ti plnili roli nejenom architekta, ale i statika

⁷ OTTE, Miroslav. Historie města. *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2012, 2012 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.broumov.net/historie-mesta/d-2516/p1=1122>

⁸ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SÚVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 11

⁹ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 12

¹⁰ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 13

¹¹ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 13 - 17

¹² BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 16

¹³ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 12

a stavitele. Díky tomu patřili Dietzenhoferové k velmi ceněným architektům této doby. Na stavbách se v 17. století podíleli zejména italscí stavitelé a kameníci. Účastnila se zde také široká škála řemeslníků od tesařů, truhlářů, pokrývačů, zámečníků, sklenářů, sochařů až po malíře.¹⁴ Svou kvalitou obohatili tento kraj architekti jako, Martin Allio (1654 – 1701), Kryštof Dietzenhofer (1655 – 1722) a jeho syn Kilián Ignác (1689 – 1751). Pro Dietzenhofery byl velmi důležitý vztah mezi prostorem, architekturou a krajinou.¹⁵ To prezentuje skupina broumovských kostelů, které jsou ojediněle a s citem zasazeny do líbezné krajiny. Tyto dominanty mají pod svou ochrannou přílehlá obydlí. Dietzenhoferové dokázali propojit v broumovském kraji prvky římského baroka společně s českou tradicí. Díky jejich práci společně s činností opata Otmara Zinkeho začalo Broumovsko ekonomicky vzkvétat. Všechny stavby se staly charakteristické pro tento kraj a to zejména díky své kvalitě a stylu.¹⁶

Opat Tomáš Sartorius si roku 1678 vzal do svých služeb Martina Allia, který pocházel z Milána. Přestavěl klášterní kostel a starý klášter (1685 – 89). Dále obnovil špitální kostel sv. Ducha (1689).¹⁷

Pro Kryštofa Dietzenhofera byla důležitá dynamika, která je typická pro radikální baroko. Pečlivě pracuje s barokní prostorovou kompozicí, což dokládají rytmicky vlněné stěny a práce se světlem, která vytváří dojem šerosvitu.¹⁸ Jeho syn Kilián Ignác věnoval pozornost detailu a ozdobě společně s objemem a hmotou určené k plastickému pojetí architektury. Snažil se nejenom o rovnováhu celkového prostoru, ale i o jeho originalitu.¹⁹ Společně navrhli a postavili úchvatný soubor kostelních, klášterních a palácových staveb.²⁰ Jako příklad uvedu sv. *Mikuláše na Malé Straně, Praha (Kryštof Dietzenhofer,*

¹⁴ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 36

¹⁵ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 5-6

¹⁶ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 7-8

¹⁷ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 34

¹⁸ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 5

¹⁹ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 6

²⁰ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., 34

(1703 – 1717, potom Kilián Ignác, 1737 – 1752) a sv. Mikuláše na Starém Městě, Praha (Kilián Ignác Dietzenhofer, 1732 – 1737).¹⁹

Díky iniciativě broumovského opata Otmara Zinkeho se roku 1710 stal Kryštof Dietzenhofer oficiálně stavitelem břevnovsko-broumovského kláštera. Podílel se na obnově farních kostelů na Broumovsku (Verněřovice, Ruprechtice, Otovice). Roku 1716 se k němu připojil i jeho syn Kilián. Jelikož hodně cestoval, nabral ve světě mnohé zkušenosti a to zejména díky svým učitelům, kterými byli Jan Blažej Santini a Johann Lukáš Hildebrandt. Po svém otci dokončil obnovu venkovských kostelů na Broumovsku (Bezděkov, Šonov, Božanov). Detailně promýšlel půdorysy a prostory kostelů, kombinoval a propojoval podélnou a centrální kompozici. Projektovал také kapli na Hvězdě (1723-33) a stavbu klášterního kostela (1727-31). Jeho nástupcem do opatských služeb se stal Anselmo Luragho.²¹

Na Broumovsku nalezneme také spousty drobných sakrálních památek, které jsou rozesety po celé krajině - křížky, plastiky, mariánské sloupy, sochy, sousoší a křížové cesty. Tato specifická umělecká díla dotváří společně s ostatními skvosty kulturní dědictví a bohatství broumovské krajiny.

Barokní Broumovsko 17. a 18. století můžeme v závěru charakterizovat jako silné území, které propojovalo kvalitní uměleckou tvorbu významných osobností. Díky objednávkám benediktinských opatů se zde sešla skupina předních pražských architektů, sochařů, malířů a štukatérů, kteří společně budovali nejenom klášter, ale i celé město Broumov.²²

2.1 Benediktinský klášter

Na místě dnešního barokního kláštera stál roku 1300 rozsáhlý komplex středověkého gotického hradu vybudovaný opatem Bavorem z Nečtin.²³ Barokní podoba, kterou vlastní dodnes vznikala v několika stavebních etapách a byla doprovázena ničivými požáry, válkami, konflikty a spory. Klášter byl také několikrát obsazen

²¹ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 34 - 35

²² BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 33

²³ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 8

a zpusošen švédskými vojsky.²⁴Počátky stavby jsou spojeny s pražským architektem Carlem Luragem, který vybudoval dnes již neexistující starý klášter dokončený v roce 1661.²³ Důležitá obnova kláštera proběhla za opata Tomáše Sartoria (1630-1700). Opatem byl zvolen v roce 1663 a vládl celá čtyři desetiletí.²² Ten přizval do svých služeb stavitele Martina Reinera. Přestavba probíhala v letech 1664 – 1671. Součástí byla i výstavba kaple Bolestné P. Marie a klášterní zahrady (1679).

Po dalším ničivém požáru, který proběhl roku 1684, bylo nutno klášter znovu přestavět. Tímto úkolem byl pověřen italský stavitel Martin Allio (1654-1701). Radikálně přestavěl klášterní kostel. Zhotovil barokní prostor jednolodního chrámu, se třemi dvojicemi bočních kaplí a emporami nad nimi. Setkáme se zde také s barokně vrcholnou štukovou dekorací, kterou zde zanechali bratřenci Antonio (1691) a Tommas (1665-1743) Soldatiové. Obohatili prostor figurální, plastickou výzdobou. Autorem fresek, které sloužily výzdobě interiéru, byl Jan Jakub Stevens (1651 – 1730). Zhotovil také obrazy bočních oltářů. Výzdoba interiéru kláštera byla dokončena roku 1695.²⁵

17. listopadu roku 1700 pokračoval v rozvoji kláštera nový opat, Otmar Zinke (1664 - 1738). Během své opatské vlády zvelebil klášter a rozšířil jeho statky. Začala vznikat nová architektura a umělecká díla, která se stala součástí tohoto panství.²⁶ Roku 1706 objednal u sochaře Jana Brokofa hlavní oltář klášterního kostela sv. Vojtěcha, dále Mariánský sloup, který dominuje broumovskému náměstí.²⁷

Kolem roku 1709 vstoupil do služeb Otmara Zinkeho Kryštof Dietzenhofer (1655 – 1722), který vystřídal Pavla Ignáce Bayera, s jehož prací byl opat nespokojen. V počátcích se věnoval přestavbě vstupní oblasti kostela sv. Vojtěcha. Prostor pročlenil terasami s velkým schodištěm. Atika nad tímto vchodem byla obohacena o sochy sv. Benedikta, sv. Otmara, sv. Vojtěcha a knížete Boleslava, které byly zhotoveny roku 1712 pražským sochařem Matějem Václavem Jäckelem.²⁷ Dále se věnoval realizaci nádvoří,

²⁴ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 32

²⁵ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 34

²⁶ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 34

²⁷ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 35

lékárně a gymnáziu. Zhotovil zdobené terasy se souborem soch od Ferdinanda Brokoffa.²⁸

Po smrti Kryštofa Dietzenhofera v jeho projektech pokračoval jeho nadaný syn Kilián Ignác Dietzenhofer. Ve službách broumovského kláštera setrval až do své smrti.²⁹ Roku 1721 realizoval dlažbu kostela z trojbarevného mramoru. Následně roku 1726 vznikla Loretánská kaple a opat Zinke rozhodl o novostavbě celého kláštera. Kiliánem Ignácem byla připojena nová křídla a došlo k úpravě kostela (1727 -33).³⁰ Architektonicky se tak klášter zařadil mezi nejkrásnější klášterní stavby v celé střední Evropě.²⁹ Geometricky pojal kompozici interiérů kláštera. V půdorysu propojil osmiúhelníky a ovály. Vytvořil také hlavní portál kláštera a refektář s klenbou.³⁰

Na výzdobě kláštera se podílela široká skupina předních umělců této doby, např. J.Steinfels, V. V. Reiner, M. V. Jäckel a další.³¹ Jäckel se roku 1722 podílel na novém hlavním oltáři broumovského klášterního kostela, společně s dvanácti velkými sochami ve výklencích bočních kaplí. Součástí těchto výklenků se staly oltářní obrazy (1721) Václava Vavřince Reintera. Prostor před klášterním kostelem sochařsky vyzdobil Hiernle – sochy Krista na hoře Olivetské, Zvěstování Panny Marie a několik soch světců (1730). Reliéf Ukřižování Krista a alegorie Starého a Nového zákona (1723), který se nachází naproti portálu kostela je dílem Gottfrieda Bosewettera a Matěje Václava Jäckela.³² Freskové výzdobě sálu knihovny se věnoval pražský malíř Jan Karel Kovář.³³

V období pozdního baroka nahradili cílevědomého a energetického opata Zinkeho, opat Benno Lobl (1738- 1751) a Bedřich Grundtmann (1752-1722). Ti už pouze

²⁸ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 8

²⁹ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 36

³⁰ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 11

³¹ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SÚVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 8

³² BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 36

³³ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 37

udržovali a doplňovali díla umělců, která tu vznikala za Zinkeovy vlády. Architektem Grundtmanna se stal Anselmo Lurago (1701-1765).³³

Broumovsko se díky benediktinskému klášteru a jeho vzdělaným opatů podílelo na šíření a rozvoji barokní tradice, která určila vývoj lidové tvorby a zanechala zde významné kulturní poklady.³³

Obrázek 2, benediktinský klášter Broumov, foto: Hanousková Adéla

Klášterní knihovna

V klášteře nalezneme velmi zajímavá místa. Jedním z nich je bohatá a obsáhlá knihovna. V počátcích sloužila zejména k liturgickým účelům a fungovala také jako gymnaziální knihovna. Obsahovala nejenom náboženskou literaturu, ale i světskou klasickou literaturu, dále díla filozofická, teologická, přírodovědecká a historická. Dochovali se také vzácné prvotisky, rukopisy a exlibris. Velkolepým unikátem, který knihovna ukrývá je největší rukopisná kniha světa, kterou je Codex Gigas (Ďáblova bible). Ta se zde objevila roku 1420, díky opatu Mikuláši, který se po vypálení břevnovského kláštera husity přestěhoval do Broumova a sebou si přinesl právě tuto knihu. V současné době knihovna obsahuje přes 17 000 svazků ve světových jazycích (např. latinském, hebrejském, německém, španělském, francouzském...)³⁴

³⁴ VLČKOVÁ, Ludmila. Klášterní knihovna. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-knihovna>

Klášterní gymnázium

Významnou součástí historie broumovského kláštera je právě klášterní škola, která vznikla v roce 1306. Vyučovala se zde např. rétorika, gramatika, astronomie, hudba a další. Zaměřovala se především na náboženskou výchovu a vzdělávala budoucí členy řádu. Vyučovalo se zejména v latinském jazyce. Roku 1624 založil opat Jan Benno z Felkenburga nejstarší čtyřtřídní gymnázium v Čechách. Učili se zde budoucí teologové, kněží a členové řádu. Vzdělávali se dějepisu, zeměpisu, základům řeckého a básnického umění a dalším, to vše v latinském jazyce. K významným studentům od počátků založení patřili Arnošt z Pardubic, Bohuslav Balbín, Alois Jirásek, Josef Schroll a mnoho dalších. Roku 1945 bylo zřízeno československé státní gymnázium, které bylo umístěno do nových prostor. V současné době nalezneme v prostorách bývalého gymnázia Centrum regionálního rozvoje Broumova, Kreslírnu, kavárnu a pokladnu.³⁵

Zajímavosti

V broumovském klášteře je ukryto mnoho vzácných unikátů. Jedním z nich je kopie Turínského plátna z roku 1651, která byla nalezena nad kaplí sv. Kříže v klášterním kostele sv. Vojtěcha roku 1999. Na celém světě je dochováno okolo čtyřiceti kopií. Tato patří mezi nejzdařilejší kopie ve Střední Evropě.³⁶ V kostele sv. Vojtěcha můžeme zhlédnout několik vzácných broumovských madon. Velmi cenná se nazývá Panna Marie Divotvůrkyně, která prý v historii dokázala ochránit klášter před nebezpečím.³⁷ V malé věži broumovského kláštera se dochovala vzácná gotická freska, Klanění tří králů z 1. pol. 14. stol.³⁸ V depozitáři broumovského kláštera je uchován barokní relikviář, ve kterém jsou uloženy ostatky sv. Kříže.³⁹ Dalším hodnotným relikviářem je relikviář zakladatele Sázavského kláštera, sv. Prokopa.⁴⁰

³⁵ VODOCHODSKÁ, Eva. Klášterní gymnázium. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium>

³⁶ Turínské plátno. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/turinske-platno>

³⁷ Broumovské madony. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/broumovske-madony>

³⁸ Freska Klanění tří králů. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/freska-klaneni-tri-kralu>

³⁹ Relikviář sv. Kříže. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/relikviar-sv-krize>

⁴⁰ Relikviář sv. Prokopa. *Klášter Broumov* [online]. HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/relikviar-sv-prokopa>

2.2 Barokní kostely v Broumově a dřevěný kostel Panny Marie

Barokní kostelíky na Broumovsku jsou velmi specifické pro tento kraj. Precizně zakomponované do líbezné krajiny uchovávají nadále velikost pozdního baroka, které dovedlo Broumovsko k rozkvětu. Za tato monumentální mistrovská díla můžeme poděkovat architektům, kteří svým nadáním a pílí ovládli toto město. Nejedná se o nikoho jiného než o otce a syna, Kryštofa a Kiliána Dietzenhofery.

Broumovská skupina kostelů je soubor několika farních venkovských kostelíků, které vznikali v první čtvrtině 18. století za doby vlády opata Otmara Zinkeho. Ten toužil po obnovení dříve dřevěných. Břevnovsko-broumovské arcidiocéze v té době vlastnilo 19 vesnic, ve kterých započala stavba těchto dominant.⁴¹ Počátečním kostelem se stal kostel sv. Jiří a sv. Martina v Martínkovicích (1690-92). Liší se především rysy doznívajícího raného baroka to především díky tomu, že jeho architektem byl Jan Křtitel Allio.⁴² Podle projektů Kryštofa Dietzenhofera vznikly kostely ve Verněřovicích (1719-20), Ruprechticích (1720-30) a v Otovicích (1725-26). Podle Kiliána Ignáce Dietzenhofera byly postaveny kostely v Heřmánkovicích (1722-24), Vižňově (1724-25), Bezděkově (1724-27), Šonově (1726) a Božanově (1735-43).⁴² V neposlední řadě vystavěl kapli na Hvězdě (1723-33), která dohlíží na všechny tyto skvosty na hřebeni Broumovských stěn nad obcí Křínice.

Slohová čistota a precizní realizace architektů je symbolická pro venkovský kostel v prostředí krajiny. Geniální je propojení přírody a architektury, které nalezneme v broumovské kotlině pod ochranou horských hřebenů a skalních útvarů.⁴³

Představím zde dva kostely, které mě velice nadchli, nejenom svým vzhledem, ale hlavně tajuplnou atmosférou, která je s úctou prezentuje. Jako první kostel sv. Markéty v Šonově a jako druhý kapli Hvězdu v Broumovských stěnách. Nakonec zmíním nejstarší dřevěný kostel ve Střední Evropě, kostel Panny Marie v Broumově.

⁴¹ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 4

⁴² PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 5

⁴³ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Verněřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 7

Kostel sv. Markéty, Šonov

Autorem této stavby je Kilián Ignác Dietzenhofer. Kostel byl postaven na kopci nad obcí Šonov v letech 1726 – 30. Reprezentuje vrcholné dílo baroka v Čechách. Promyšlené vsazení kostela do krajiny, kdy průčelí je přesně v ose s broumovským klášterem. Kostel je urbanisticky situován, kopíruje přesně terén a díky jeho dvěma hlavními věžím je zcela nepřehlédnutelný.⁴⁴

Dominantu půdorysné kompozice tvoří obdélníková hlavní loď s vějířovitě konstruovaným závěrem a průčelím obohaceným o dvě boční zvonice. Konvexně pojatý typ kostela, ve kterém se kombinují formy osmiúhelníku a oválu.⁴⁵ Jednotný interiér je tvořen visutými křídly kruchty na dřevěných sloupech s kuželkovým zábradlím.⁴⁶ Pilíře mají zdvojené pilastry s iónskými hlavicemi. Interiér působí dynamickým dojmem s využitím ladných křivek, které napomáhají prostorové iluzi, která zde vzniká. Pro kostel je dále typická baldachýnová střecha, apsida s dvěma sakristiemi a konvexně vyduuté západní průčelí s oválným oknem.⁴⁵ Oltář pochází z doby výstavby, kazatelna z období rokoka (1757) a v neposlední řadě nástropní ornamentální malby z roku 1867 od Fr. Šrůtka z Náchoda.⁴⁵ Vrstvení a rotace hmot vytváří expresivně pojatý prostor celého venkovského kostela.⁴⁶

Obrázek 3, kostel sv. Markéty v Šonově, foto: Hanousková Adéla

⁴⁴ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 46

⁴⁵ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SÚVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 29

⁴⁶ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 45

Hvězda – kaple Panny Marie

Kaple postavená Kiliánem Ignácem Dietzenhoferem vznikla v letech 1732-33 na okraji hřebenu Broumovských stěn nad obcí Křinice (674 m.n.m.).⁴⁷ Svým vzhledem se velice liší od ostatních kostelíků broumovské skupiny.⁴⁸ Je bohatá svým tvarem pěticípé hvězdy postavené z místních pískovcových kvádrů. Součástí kaple je terasa, ze které je nádherný výhled na celou broumovskou kotlinu. Vstup je obohacen kamenným mostem.⁴⁹

Tvar hvězdy přesně charakterizuje její název. Symbolické propojení P. Marie jako jitřní hvězdy zářící na nebesích. To je dovršeno zlatou deseticípou mariánskou hvězdou, která vytváří jakýsi maják na věži kaple.⁵⁰ Interiér je kruhový s pěti kaplemi umístěných u špiček tvořících hvězdu. Těchto pět špiček je zastřešeno do tvaru pyramidy, zatímco kupole s lucernou jsou umístěny uprostřed.⁵¹

Tato originální stavba je dokladem geniality Kiliána Ignáce Dietzenhofera. Jedinečnost zakomponování Hvězdy do krajiny je nevídaná. Mistrovský cit pro proporce, které splývají a doplňují klidnou krajinu Broumovských stěn.⁵⁰

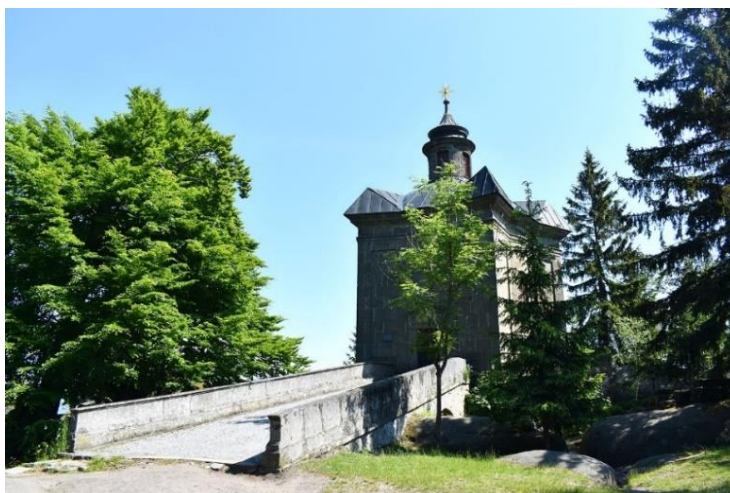
⁴⁷ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 42

⁴⁸ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 53

⁴⁹ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 33

⁵⁰ PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6., str. 33

⁵¹ DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7., str. 53

Obrázek 4, kaple Panny Marie na Hvězdě v Broumovských stěnách foto: Hanousková Adéla

dřevěný kostel Panny Marie

Hřbitovní kostelík Panny Marie honosně reprezentuje nejstarší dochovanou sakrální celodřevěnou stavbu ve střední Evropě. První zmínky o kostelu jsou datovány do doby kolem roku 1383. Osudným mu však byl rok 1421, kdy byl vypálen při obléhání města husity. Dnešní podoba kostela pochází z roku 1449, kdy se přestavby ujali benediktini.⁵²

Kostel má gotické rysy. Je ojedinělý nejenom stářím, ale i technickým provedením. Má hrázděnou konstrukci z mohutných dubových trámů bez jediného hřebíku.⁵³ *Jedná se o jednodílný celodřevěný kostel s trojbokým závěrem a strmou sedlovou střechou s trojbokými valbami, osazenou ostrou jehlanovitou vížkou nad lodí. Přízemí obklopuje otevřený ochoz pultově zastřešený.*⁵² V ochoze nalezneme 9 dřevěných desek, které zaznamenávají historii města. Dozvíme se zde například to, že roku 1542 čelil Broumov náletům kobylek.⁵³

Interiér je zdoben geometrickými, zvířecími a rostlinnými motivy provedenými nástěnnou malbou šablonového typu.⁵² Součástí je i vzácná olejomalba z počátku 17. stol. Je zde vyobrazena patronka a čeští zemští světci s Broumovem v pozadí.⁵³ Tuto lidovou stavbu obklopuje místní hřbitov, který dodává na tajuplnosti a zvláštnosti celého místa zahaleného korunami stromů.

⁵² BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 31

⁵³ Hřbitovní kostelík Panny Marie. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/hrbitovni-kostel>

Obrázek 5, dřevěný kostel Panny Marie v Broumově, foto: Hanousková Adéla

2.3 Mírové náměstí

Broumovské náměstí má pravidelný obdélníkový tvar s hlavními ulicemi v rozích. Ulice, které nás do něj přivádí, propojují dominanty města, benediktinský klášter a kostel sv. Petra a Pavla. Náměstí je postaveno na hradbách nad řekou Stěnavou, která městem protéká.⁵⁴ Bylo budováno v půdorysu tzv. slezského typu. Má dvě hlavní ulice, které se setkávají u Horní a Dolní brány. Náměstí je rozděleno na dvě části a to na velké a malé náměstí.⁵⁵

Na náměstí se nacházejí měšťanské domy. Hlavním symbolem náměstí je Mariánský sloup a kašna.⁵⁶ Domy, které jsou osazeny okolo náměstí prošly během let stavebními úpravami. Vybudovaly se nové zděné konstrukce, které nahradili původní dřevěné. Četné změny dokládají pozůstatky několika architektonických slohů a stylů. Z gotické doby jsou zachována zejména sklepení domů. Renesance se objevuje na zaklenutí vstupních hal, tzv. mazhauzu s valenou klenbou. Toto reprezentují domy č. 154 a 155. Dalším obdivuhodným slohem je klasicismus, s jehož prvky se na broumovském

⁵⁴ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 28 - 29

⁵⁵ Památky. *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://broumov.net/pamatky/d-1145/p1=1123>

⁵⁶ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 93

náměstí taktéž setkáme. Fasády domů čp. 100, 104 a 129.⁵⁷ Klasicismus, empír, secese a art deco všechny tyto kvalitní slohy můžeme na náměstí obdivovat, zejména na fasádách jednotlivých domů. Palachova lékárna (dům čp. 129), který je bohatě zdoben štukovou a sochařskou výzdobou. U čp. 100 jsou použity zajímavé kombinace dřeva a mramoru. Secesní chloubou města se stal dům (čp. 104) Café Herzog. Bývalý městský hotel je obohacený o pozoruhodné fresky od broumovského malíře Adolfa Tinzmanna.⁵⁶

Předměstí města je zastavěno domy z konce 19. stol a počátku 20. století. Součástí jsou i dochované vily broumovských továrníků společně s dělnickými domy. Tyto stavby jsou velmi zajímavé nejenom stavebními a konstrukčními prvky, ale také zdobnými prvky a jemným detailem.⁵⁸ Na náměstí se také setkáme s důležitými budovami jako je městské divadlo a Stará radnice, která na svém štítu hrdě nese znak města Broumova, kterým je bílá labuť se zlatou hvězdou večernicí. Opodál stojí farní kostel sv. Petra a Pavla. Kostel byl přestavěn roku 1682 do barokní podoby italských architektem Martinem Alliem, který tu působil za vlády opata Sartoria.⁵⁹

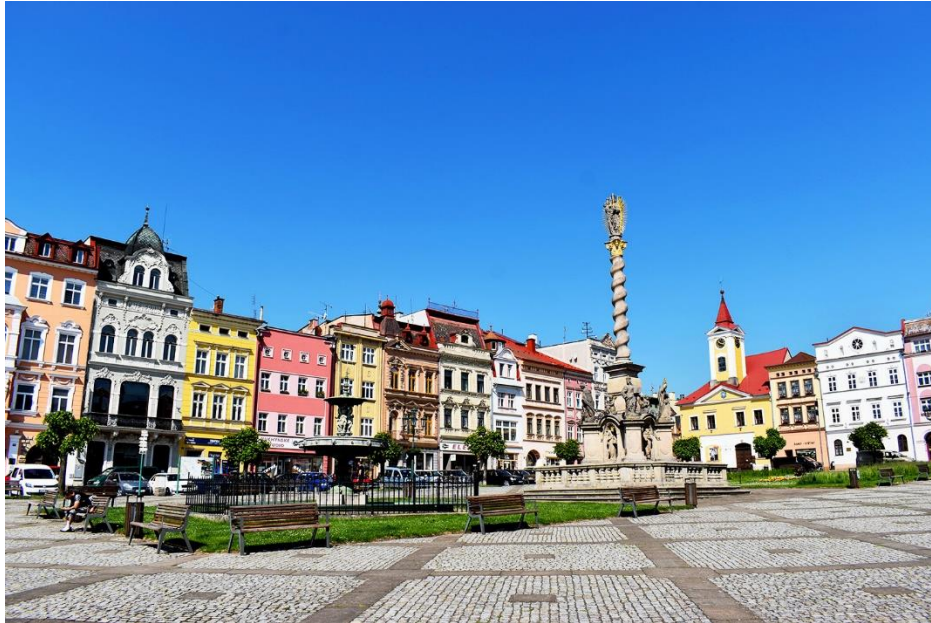
Dominantou středu tohoto dobového náměstí je Mariánský sloup s Pannou Marií Broumovskou. Sloup pochází z dílny vrcholného barokního sochaře Jana Brokofa. Nechal ho vystavit tehdejší opat Otmar Zinke roku 1706. Materiálem je hrubozrný pískovec. Socha Panny Marie s Ježíškem, která se nachází na vrcholu je oboustranná a to kvůli tomu aby měla pod svým dohledem nejenom klášter, ale i celé město. Pochází z roku 1728 a zhotovil ji sochař Gottfried Bösewettera. Součástí sloupu jsou sochy světců, socha svatého Benedikta, sv. Scholastiky, sv. Vintíře, sv. Prokopa, sv. Markéty, sv. Hedviky, sv. Václava a sv. Vojtěcha.⁶⁰

⁵⁷ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 29

⁵⁸ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 93

⁵⁹ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 94

⁶⁰ *Sloup se sousoším - Mariánský sloup* [online]. Praha: Národní památkový ústav, 2015 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/sloup-se-sousosim-mariansky-sloup-1248067>

Obrázek 6, Mírové náměstí s Mariánským sloupem, kašnou a Starou radnicí, Broumov, foto: Hanousková Adéla

3 Výstavy pro veřejný prostor

Výstava se v současné době stala hlavním médiem v procesu vnímání, legitimizace a institucionalizace výtvarného umění. Setkáváme se zde v tváři v tvář s uměleckým dílem, skrze nějž se budují jeho významy a podstata. Výstava se stala médiem. Středem pozornosti. Mezi to se řadí vznik kurátorství jako samostatné profese. Začali se pořádat velké přehlídky výtvarného umění (Bienále), vzrostly také umělecké strategie – rekonstruování přelomových expozic minulosti a představení současnému publiku. Výstava je chápána jako nezávislý formát kulturní produkce a zároveň jako nástroj k prosazování určitých podob umění. Stala se tedy důležitým komunikačním nástrojem.⁶¹ Výstavy současného umění jsou nejenom úžasná podívaná, ale jsou to hlavně společensko-historické události, kde se buduje význam celého umění.⁶² Muzea a galerie se stali nositeli společenských a kulturních hodnot.⁶³ Z muzea se stalo interaktivní prostředí, ve kterém sami diváci hrají ústřední roli. Do muzeí se dostává nejenom interaktivita, ale také performance. Z muzea a galerie se stal jakýsi zábavní prostor. Díky výstavám se můžeme setkat se vzácnými uměleckými díly a významnými

⁶¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 8

⁶² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3. str. 13

⁶³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 15

autory i ve veřejném prostoru. Výstava je tedy jedním z hlavních nástrojů, který určuje, co je umění a vytváří tak záznam obrazu společnosti.⁶⁴

Z muzeí, galerií, výstavních prostor jak v exteriéru, tak v interiéru se stává místo pro kritické pojmenování kulturní společnosti. Jde samozřejmě o individualitu každého umělce, která tu hraje také ústřední roli.⁶⁵ Podstatné postavení ve světě výstavnictví má kurátor, který je autorem výstav a představuje umělecká díla. Prostřednictvím kurátorství se dozvídáme, jak funguje umělecký svět.⁶⁶ S tímto je spojen obsah samotných výstav, který kurátor ovlivňuje. Specifikace výstav podle tématu – retrospektivní výstava, edukační, dokumentární, interaktivní výstava a další. Umělec může zaujímat roli kurátora, což vede k tomu, že každá výstava je obrazem subjektivního pohledu diváka. Výstavnictví přináší do klasických dějin umění nové pohledy a podoby uměleckého vyjádření.⁶⁷ Každá výstava by měla vyprávět svůj příběh a dotvářet tak podstatu výstavního prostoru, ve kterém je prezentována.

Novodobé přístupy v umění jsou vždy přítomné ve výtvarných dílech známých umělců a veřejnost je s nimi seznámena právě prostřednictvím výstav.⁶⁸ Způsoby reprezentace děl jsou podstatným estetickým médiem, což vede ke zkoumání originality děl umělců a jejich příběhů. Ve chvíli vystavení je dílo autentické a je ovlivněno svou interakcí s okolními předměty a prostředím.⁶⁹

Výstavy pro veřejný prostor jsou v dnešní době velice časté. Se sovkami, plastikami, monumenty, prostorovými 3D objekty, graffiti se setkáme téměř v každém městě, které se zajímá o kulturní dění. Objekty doplňují a zdobí výstavní místo, pro které byly vytvořeny. Umělecké dílo proměňuje výstavní prostor a dodává mu novou myšlenku a podstatu. Nejde jen o sochy z různých materiálů (dřevo, kov, železo, kámen...), můžeme zde zařadit také různé bannery, plátna, plakáty, poutače a multimediální projekci. Hlavní roli zde samozřejmě hraje symbióza s prostředím, ve

⁶⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 16 -17

⁶⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 18

⁶⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 19

⁶⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 20

⁶⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 22

⁶⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 23

kterém je dílo vystavováno. Dílo by mělo být v harmonii s okolní přírodou, místem či městem. Nemělo by ho nějak zvlášť narušovat či být nebezpečím pro kolemjdoucí. Mělo by být pevně umístěno. Podstatný je také materiál, ze kterého je dílo vytvořeno. Schopnost materiálu odolávat přírodním podmínkám, jako je déšť, vítr, mráz a další. Výhodou vystavování v exteriéru je neomezená velikost výtvarného díla. Čím větší dílo je, tím větší pozornost přiláká. Velikost je také ovlivněna nosností konstrukce a rozměrem vývěsní plochy.

Dílo ve veřejném prostoru by mělo být vytvořeno s určitým významem a záměrem, aby nám mohlo vyprávět svůj příběh. Ze sochy či plakátu se stane kulisa zdobící určité místo (park, náměstí, exteriér galerie, umístění u významné budovy, sídliště a další.) Umělecké dílo je umístěno tam, kde se shromažďuje velké množství lidí, nebo na místo, na které chceme přilákat pozornost diváků. Ve veřejném prostoru měst se můžeme setkat i s více výtvarnými díly, buď od jednoho či více autorů. Objekty/sochy, které se nám prezentují, mohou na sebe navazovat a vytvářet tak jednotný celek, o kterém se dozvídáme až po zhlédnutí celé expozice. Náš fyzický pohyb vytváří z daného místa prostor. Koncept výstavy v exteriéru je stejně tak důležitý jako u výstavy v interiéru.

Objekty mohou být pestrobarevné či v jemných přírodních tónech. Barva ovlivňuje celkový vizuál výtvarného díla v prostoru a samozřejmě zájem kolemjdoucích. Součástí výstav ve veřejném prostoru může být zvuk, hudba, světlo, projekce i video. Ozvláštnění a další přidaná hodnota vždy záleží na individualitě umělců. S objekty mohou být propojeny pořádané performance, happeningy a další. Ze soch se může stát i stálá expozice či být navržena přímo pro daný výstavní prostor a stát se tak jeho identitou (např. *Miminka - David Černý, 1999, Žižkovská věž v Praze; „OdvaHa“ na počest markraběte Jošta Lucemburského – Jaroslav Róna, 2015, Moravské náměstí v Brně; Smečka před divadlem v Trutnově – Michael Gabriel, 2010; Fontána – Olbram Zoubek, 2000, Náměstí Václava Havla v Litomyšli a další*). Identita, struktura, strategie význam, estetičnost, asociace a koncepce vystavování hraje podstatnou roli v urbanistickém prostoru měst.

S uměním ve veřejném prostoru se poprvé setkáváme v polovině 60. let 20. století. Směr, který se nazývá „*public art*“ má své počátky ve Spojených státech, kde jeho masový nástup souvisel s výstavbou nových urbánních celků. Za reprezentativní rok vzniku se považuje rok 1967, kdy byla v Chicagu instalována monumentální socha Pabla

Picassa. V tento rok započala americká organizace National Endowment for the Arts nový program s názvem Art in Public Spaces. Cílem tohoto programu bylo, umožnit široké veřejnosti přístup k významným uměleckým dílům naší doby, mimo zdi galerií a muzeí. Site-specifická tvorba nebyla ve svých počátcích veřejností zcela přijímána a chápána. Klasický případ konfliktu mezi umělcem a veřejností, který se rozpoutal v 80. letech je ve spojitosti s monumentální instalací, *Nakloněný oblouk* od Richarda Serry na Federal Plaza v New Yorku. Dílo vzniklo pro toto místo pod vedením Art in Architecture a vyvolalo velký konflikt. Po soudních sporech musela být socha roku 1989 odstraněna.⁷⁰

Vývoj umění pro veřejnost se v 80. letech zakládal na tom, aby umělecké dílo ve veřejném prostoru bylo nekonfliktní a jeho hlavním účelem byla estetičnost. Nedostatek hlubšího významu děl k danému místu, vedl k tomu, že se dílo jevilo jako nepodstatné či jen jako pouhá dekorace. Povahu prostoru však utváří ti, kteří jej používají. Díky tomu zde začalo docházet k interakci, vývoji a proměně vztahu mezi divákem a dílem ve veřejném prostoru. „Public“ má přinášet prospěch veřejnosti. Umělecké dílo prohlubuje význam místa a tím buduje identitu samotných obyvatel. Během 80. let ve Spojených státech amerických začali umělci zanechávat svůj umělecký otisk ve veřejném prostoru. Nadešlo tak k prohloubení vztahu mezi umělcem a divákem.⁷¹

V počátcích vycházel Public art z modelu galerijní praxe – rozmisťoval hmotné objekty do prostoru. Aktuální výstavnictví ve veřejném prostoru si zakládá na nových formách komunikace s publikem. Vtažení nepřipraveného, nesoustředěného, náhodného diváka vede k nové a nečekané interakci a tvorbě nových významů.⁷¹

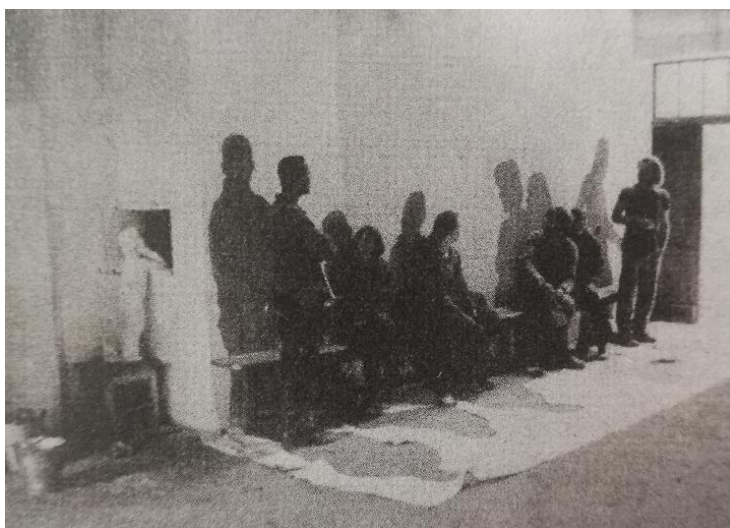
Se site specific se v Česku poprvé setkáváme roku 1980, ve kterém Čestmír Suška zorganizoval výtvarné sympozium *Melechov 80*. Hlavní myšlenkou projektu bylo svobodně tvořit a vystavovat svá díla v neobvyklém prostředí venkovského statku.⁷² Zkušenost umělců realizovat díla kdekoli byla velkým úspěchem. Za významné umělce, kteří v této době vystavovali a jsou spojeni nejenom s tvorbou site specific, ale také

⁷⁰ PIETRASOVÁ (PAVLÍČKOVÁ), Kateřina. Teorie umění ve veřejném prostoru. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Praha: Centrum pro současné umění Praha, 2003 [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/texty/teorie-umeni-ve-verejnem-prostoru-4969/>

⁷¹ PIETRASOVÁ (PAVLÍČKOVÁ), Kateřina. Teorie umění ve veřejném prostoru. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Praha: Centrum pro současné umění Praha, 2003 [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/texty/teorie-umeni-ve-verejnem-prostoru-4969/>

⁷² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 83

performance jsou, Petr Štembera, Karel Miler, Jan Mlčoch a Jiří Kovanda.⁷³ V 70. a 80. letech se výtvarné dění nejvíce odehrávalo ve sklepech, na půdách, v soukromých bytech, venkovských domech, v ateliérech a samozřejmě i v otevřené přírodě. Zde zmíním autory jako Václav Boštík či Stanislav Kolíbal.⁷⁴ Za jisté vyvrcholení zájmu o land art a hledání místa ve veřejném prostoru můžeme považovat sympozium *Chmelnice – Mutějovice 83* (1983). Mezi výstavy na pomezí mezi site specific a sochařstvím se řadí výstavy, *Dvorky 81. Sochy a objekty na malostranských dvorcích* (1981) a *Setkání na tenisových dvorcích TJ Sparta* (1982).⁷⁵

Obrázek 7, Čestmír Suška, *Stíny* (1980). Zdroj: *Melechov 80, katalog výstavy, samizdat 1980, nestr., [fotografie]*. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 83

⁷³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 84

⁷⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 85

⁷⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., 83 - 84

Obrázek 8, CHAUVET, Ann. *Nakloněný oblouk*, Richard Serra (1981): Federal Plaza, New York, Collection U. S. General Services Administration, Washington, D. C. In: Metropolismag.com [online]. New York: METROPOLIS Magazine SANDOW Design Group, 2019 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://metropolismag.com/viewpoints/conversations-about-sculpture-excerpt-foster-serra/>

3.1 Dějiny výstav 2. poloviny 20. století

Roky 1948 – 1956 jsou reprezentovány jako období, ve kterém se utvářely institucionální struktury, které ovlivňovaly české výtvarné dění. Výstavy byly v této době ovlivněny Socialistickým realismem v Československu. Organizace, která měla za úkol pečovat o výtvarný život a výtvarné dění, byl Svaz československých výtvarných umělců (SČSVU). Byl založen na podzim roku 1947. Započalo tak budování nové výtvarné kultury a umělec se stával členem společnosti. Členství umělců v KSČ se stalo podmínkou aktivního uměleckého života. Dále zahrnovalo přístup ke galerijní infrastruktuře a trhu s uměním.⁷⁶ Výstava byla po celé toto období chápána jako mocný nástroj, který začal prosazovat nové ideologie a společenskou osvětu. S tím bylo spojeno zvyšování kulturní úrovně pracujícího lidu. Organizovali se celostátní přehlídky konané v Jízdárně Pražského hradu. Jednou z nich byla výstava *Československý lid a jeho kraj v životě, práci a zápasu* (1949), která byla manifestací socialistického realismu. Další byla *přehlídka československého výtvarného umění 1949 – 51*, která představovala

⁷⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 37 -38

umělce, kteří nejlépe prezentovali formy socialistického realismu.⁷⁷ Mezi významné výstavy této doby se také řadí výstava, *Deset let Československé lidově demokratické republiky ve výtvarném umění 1945 – 55*. Byla zde představena dekorativní malba a plastika, plakáty, malby, kresby, politická karikatura, volná a ilustrační grafika. Vystavovali zde umělci jako, František Tichý, Karel Malich, Dalibor Chatrný a další.⁷⁸

Moderní umění se v Československu po dobu osmi let nevystavovalo. Kontakt s moderním uměním mohla poválečná mladá generace zažít až na legendární výstavě, *Zakladatelé moderního českého umění* (1957). Společnou roli zde hraje také výstava Richarda Fremunda konaná roku 1956, která zaujala i pobouřila svými modernisticky pojatými díly, bez obsahu prvků socialistického realismu.⁷⁹ Rozvoj moderního umění podpořily tzv. výtvarné skupiny. Jednou z prvních založených byla skupina Máj 57, která zorganizovala roku 1948 výstavu *Mladé umění*. Jednalo se o přelomovou událost a to zejména v tom, že díla nevybírala svazová komise, jak to bylo do té doby běžné, ale členové skupiny. Většina vystavených děl, také reprezentovala modernistickou tradici.⁸⁰ Tato výstava rozpoutala formování dalších tvůrčích skupin, jako byly - skupina UB 12, skupina Trasa 54, Etapa, Proměna, Profil 58, Parabola a další. Vedle skupinových výstav se začaly pomalu rozvíjet výstavy jednotlivců, kteří před rokem 1957 mohli vystavovat jen výjimečně. Mezi umělce, kteří začali vystavovat samostatně patřili, Zdeněk Sklenář, Mikuláš Medek, Jan Koblasa, Vladimír Boudník, Zdeněk Sýkora, Hugo Demartini a další. Roku 1958 uspělo Československo na Expu 58, konaném v Bruselu.⁸¹

S abstraktivními díly se poprvé na veřejnosti setkáváme prostřednictvím výstavy Jana Kotíka konané roku 1957, s názvem *Práce z let 1948 -56*. Avšak abstraktní tvorba zůstávala v této době oficiálně nepřijímaná i přesto, že se na přelomu 50. a 60. let stala nejrychleji se šířícím výtvarným názorem. Českoslovenští umělci se snažili udržet rytmus rozvoje s abstraktním světovým uměním, kam se řadil např. informel a abstraktní

⁷⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 39 -40

⁷⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 41

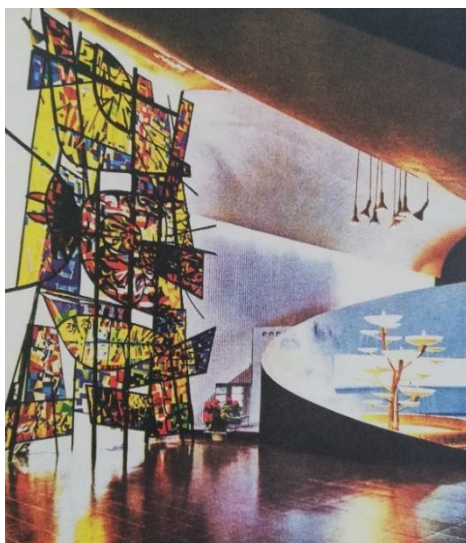
⁷⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 42

⁸⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str., 43

⁸¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 45

expresionismus.⁸² Skupina umělců, která se zabývala abstraktní tvorbou, byla skupina Konfrontace, která roku 1960 pořádala ateliérovou výstavu se stejným názvem. Umělci se hlásili ke strukturální abstrakci a obraceli se socialistickému realismu. Zde byl obhájen význam abstrakce pro dějiny českého poválečného umění.⁸³

Na počátku 60. let se rozvíjela nejenom abstrakce, ale také kubismus a expresionismus. Byly ovšem nadále nepřijímány a tvorba umělců byla podceňována. I přes to se podařilo uskutečnit výstavu dvou známých autorů, Mikuláše Medka a Jana Koblasy, konané roku 1963 v Teplicích. Abstrakce byla veřejností vnímána jako protiklad socialistického realismu zejména proto, že se umělci snažili o svobodné vyjadřování. O snahu reprezentovat moderní umění se zasloužila výstava *Imaginativní malířství 1930- 50*. Jednalo se o historickou výstavu, která zaznamenávala umění od meziválečného Devětsilu, surrealismu až po poválečnou abstrakci.⁸⁴ Přelomový vývoj abstrakce se odehrával mimo veřejné galerie a výtvarná média. Impulzem pro abstraktní umění byla *Výstava D* (1964). Díky ní mohli diváci poprvé na veřejnosti spatřit díla Mikuláše Medka a Vladimíra Boudníka.⁸⁵

Obrázek 9, Pavilon ČSR na Expo 58, Oddíl věnovaný sklu - prostorová vitráž Jana Kotíka Slunce, voda, vzduch (1957 - 58) a Zpívající fontána (1957) Adolfa Benše, Jaroslava Kadlece a Dany Hlobilové, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 253

⁸² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 49 -50

⁸³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 51

⁸⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 52 -53

⁸⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 54

Přelomovým momentem výstav dějin umění v letech **1965 – 70**, byl II. sjezd delegátů SČSVU, konaný v prosinci roku 1964. Do čela byli zvoleni osobnosti příklonné reformám, například Jindřich Chaloupecký, Čestmír Kafka nebo Jan Kotík. Důraz byl kladen na organizační opatření, která měla zajistit lepší fungování uměleckého života. Cílem bylo zlepšení nejenom výstavní praxe, ale také rozvoj spolupráce se zahraničím.⁸⁶

V druhé polovině 60. let se chtěla Československá výtvarná scéna otevřít světu a navázat tak kontakt se světovým děním. Jindřich Chaloupecký připravil výstavu *Tschechoslowakische Kunst der Gegenwart* pro západoberlínskou Akademii umění. Umělci zde vystavovali díla z okruhu pop artu, nového realismu, minimalismu, konceptualismu, op artu a dalších.⁸⁷ V Československu se začaly ve velké míře konat výstavy představující díla zahraničních výtvarníků. Vystavovali zde například Yves Klein a pařížská surrealistická skupina. K vrcholným momentům československého výstavnictví patří účast na *Expu 67* v Montrealu a *Expu 70* v japonské Ósace. Na těchto světových výstavách bylo prezentováno československé umění druhé poloviny 60. let.⁸⁸

Malé svazové galerie se staly centrem aktuálního dění a pyšnily se velkou programovou nezávislostí (Galerie Václava Špály, Galerie Vincence Kramáře, Nová síň a další). Významnou roli zde sehráli osobnosti jako Jindřich Chaloupecký, Ludmila Vachtová nebo Jiří Padrta, Eva Petrová. Právě oni formovali české výtvarné umění a jeho galerijní provoz. Například roku 1966 připravil Jiří Padrta pro Galerii Václava Špály výstavu *Obraz a písmo*. Vystavovali zde umělci ze skupiny Křižovatka – Zdeněk Sýkora, Karel Malich, Hugo Demartini a Zorka Ságlová.⁸⁹ Roku 1965 se Ludmila Vachtová stala komisařkou Galerie na Karlově náměstí. Právě z této výstavní síně vytvořila jednu z nejvíce ceněných. Zaměřovala se zejména na geometrickou a lyrickou abstrakci. Výstavní prostor věnovala umělcům, Františkovi Kupkovi, Vladimíru Boudníkovi nebo Zdeňku Pešánkovi. Ludmila Vachtová se nebála dávat příležitost novým a málo známým autorům.⁹⁰ Galerie, která v letech 1965 – 1970 psala dějiny českého výtvarného umění je

⁸⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 55

⁸⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 59

⁸⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 60

⁸⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 61

⁹⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 62

Galerie Václava Špály na Národní třídě v Praze, kterou vybudoval Jindřich Chalupecký. Dával přednost velkému spektru uměleckých přístupů (malba, socha, fotografie, užité umění, akce i instalace).⁹¹ V březnu roku 1969 se zde konala výstava ready – made Marcela Duchampa, která patřila k vrcholům programu galerie Jindřicha Chalupeckého. Dále zde proběhla výstava *Někde něco*.⁹² Byla společným projektem Jiřího Koláře, Zorky Ságlové a Jana Ságla. Vystavující reagovali na nejaktuálnější tendence 60. let. Provakace a informace se staly hlavními myšlenkami výstavy. Propojovala instalaci a happening. Zde můžeme zmínit instalaci Zorky Ságlové – *Seno sláma* (1969) a instalaci Jiřího Koláře – *Chameleon*.⁹³ Eva Petrová vedla Galerii Československého spisovatele na Národní třídě a představovala Novou figuraci.

Během 2. poloviny 60. let došlo k rozšíření formátů výstav, zejména díky vlivu akčního, konceptuálního a instalačního umění. Nové výtvarné postupy narušily tradiční typy výstavy. Začaly se konat demonstrace v prostoru. Prostředí, která na ulicích vytvářel Milan Knížák v letech 1962 - 64, se staly vzorem pro Roberta Wittmanna. *Výstava skutečností ulice* spočívala v rozmístění prázdných obrazových rámců v uličce Tržiště na Malé straně. Wittmanna, Knížáka a Boudníka spojoval kontakt umění s přímou skutečností a tím bourali klasické umělecké stereotypy.⁹⁴ Takovéto nové alternativní výtvarné postupy se pokusil galerijním způsobem představit společnosti Jiří Valoch. Na výstavě s názvem, *Nové výtvarné postupy* vystavil grafiky Vladimíra Boudníka, koláže Jiřího Koláře a variability Radoslava Kratiny.⁹⁵ Jedním z výstavních experimentů byla jednodenní akce *Stopy* od Evy Kmentové. Tuto výstavu můžeme považovat jako jeden z prvních projevů site specific v českém prostředí. Součástí byly sádrové odlitky stop autorky, které byly po skončení výstavy rozdány divákům.⁹⁶ Autorka byla fascinována materiálem a akcí.⁹⁷ Umělci začali klást důraz nejenom na proces výstavy, prostor,

⁹¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 63

⁹² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 64

⁹³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 68-69

⁹⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 66

⁹⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 67

⁹⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 69

⁹⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 70

celkovou myšlenku díla, ale také na proměnu diváků v účastníky. Tomu nasvědčuje *Osmihodinová výstava* (1970) Dalibora Chatrného, která započala hru diváků, kteří tvořili procesuální instalaci. Tím byly opět překročeny hranice média výstavy na přelomu 60. a 70. let.⁹⁸

Obrázek 10, výstava *Někde něco* (1969) Galerie Václava Špály, Zorka Ságlová v instalaci *Seno - sláma* (1969) [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 471

Obrázek 11, Eva Kmentová, *Stopy* (1970), Galerie Václava Špály, pohled do výstavy, foto Karel Kuklík, archiv Nadačního fondu Kmentová Zoubek, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 495

⁹⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 69 -70

Umění v období normalizace **1971 – 1983** bylo ovlivněno cenzurním systémem. Důležitým momentem byla normalizace Svazu československých výtvarných umělců.⁹⁹ Utichl tedy bohatý kulturní život, který se rozvíjel v 60. letech.¹⁰⁰ Výstavní program podléhal striktním pravidlům. Do svazových galerií byli připuštěni jen prověřeni a vyvoleni umělci. Spoustu výstavních prostor, bylo zavíráno kvůli striktním podmínkám. Umělci se uchýlili do ústraní, nedokázali v této době tvořit a byla jim omezena možnost prezentovat své vlastní práce, jak tomu bylo v 60. letech.¹⁰¹ Objevuje se zde také zakázané umění / *Dvorky 81. Sochy a objekty na malostranských dvorcích* a *Chmelnice – Mutějovice 83*.¹⁰² Výtvarní umělci, kteří byli odštěpeni od svazových galerií, začali svou tvorbu prezentovat na místech, jako byly předsálí divadel, chodby vědeckých ústavů a další.¹⁰³ Příkladem napodobení galerijní atmosféry v provizorních podmínkách, byla výstava *První podzimní ostravské setkání* (1974) v prostorách neobydleného domu na Národní třídě v Ostravě. Sešli se zde současní umělci v okruhu Iva Janouška a společně demonstrovali vývoj umění od 60. let. Pokud šlo o výstavu interní, nebo pouhou výzdobu vlastních prostor nemusela být výstava schválena příslušnými orgány. I přesto však byly výstavy kontrolovány a sledovány policií a StB.¹⁰⁴

Na normalizační období se nejlépe adaptovali umělci, kteří byli otevřeni náhradním formám vyjadřování. Započal zde také zájem o výtvarné postupy, jako bylo konceptuální nebo akční umění, minimal art a land art. Setkáme se zde také s počátky site specific. Umělci společně hledali nové prostory pro vlastní svobodnou tvorbu. Umění se začalo objevovat v přírodě, na loukách, v lesích a na polích. Autoři se museli vyrovnávat s provizorními podmínkami produkce a vystavování děl. Přemýšleli o originalitě jednotlivých míst, ve kterých díla vznikala a byla vystavována. Jak už jsem zde zmiňovala, se site specific poprvé projevila na výtvarném sympoziu *Melechov 80*, organizované Čestmírem Suškou. Za vrchol vystavování v krajině společně

⁹⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 72

¹⁰⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 74

¹⁰¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 75

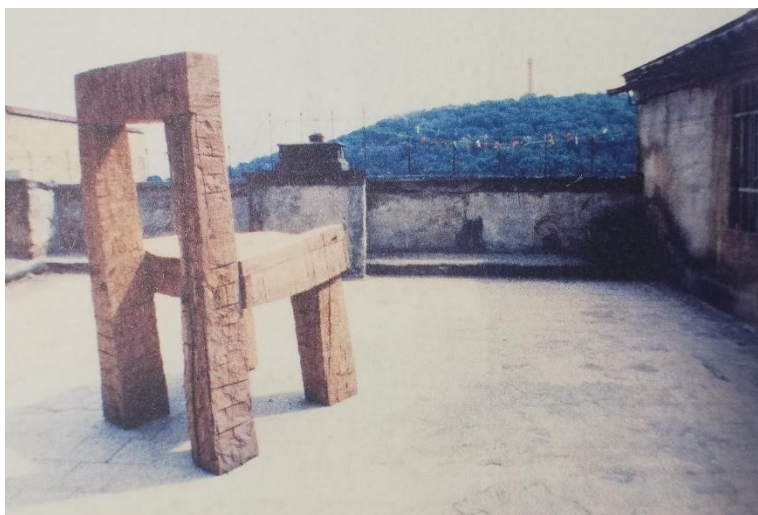
¹⁰² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 78

¹⁰³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 79

¹⁰⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 80

s představením land artu je považováno sympozium *Chmelnice – Mutějovice 83*.¹⁰⁵ Realizace děl kdekoliv byla velkým posunem a úspěchem. Což dokládají další známé výstavy – *Dvorky 81. Sochy a objekty na malostranských dvorcích* a *Setkání na tenisových dvorcích TJ Sparta*. Konceptuální umění napomohlo umělcům svobodně tvořit a rozvíjet se. Stalo se hlavním komunikačním prostředkem. Sem patřili umělci z okruhu performance, jako byl Jan Mlčoch, Petr Štembera a Karel Miler.¹⁰⁶

V 70. letech se umělci také vrací k ateliérové výstavě. Výstava *Konfrontace* organizovaná roku 1976 manžely Mžikovými, napomáhala umělcům hledat výstavní prostory. Konalo se také spousty bytových výstav, které nebyly nijak dokumentovány.¹⁰⁶ Takto vystavoval Václav Boštík či Stanislav Kolíbal. Těžké dobové podmínky provázely životy všech umělců, nemožnost vyjadřovat své názory ze strachu z všudypřítomných informátorů a agentů StB. I přesto se umělci vzájemně podporovali, nebáli se tvořit a překračovat hranice nejenom v uměleckém světě.¹⁰⁷

Obrázek 12, výstava *Dvorky 81. Sochy a objekty na malostranských dvorcích* (1981), místa na Malé Straně a Divadlo v Nerudovce, Magdalena Jetelová, Židle (1981) s výhledem na vrch Petřín, dům v Loretánské ulici, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 584

¹⁰⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 82 - 83

¹⁰⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 85

¹⁰⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 87 - 88

Obrázek 13, *Setkání na tenisových dvorcích TJ Sparta (1982)*, *Tenisové dvorce Tělovýchovné jednoty Sparta Praha, Instalace díla Margity Titlové Ylovsky, foto Jiří Ševčík, archiv VVP AVU, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 599*

Obrázek 14, *Chmelnice - Mutějovice 83 (1983)*, *Chmelnice mezi vesnicemi Mutějovice a Domoušice, Kurt Gebauer, Figury (1983), [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 635*

Umění v období postmoderny **1984 – 1989**. V polovině 80. let se život v Československu stále držel normalizačních pravidel. Svaz vyplňoval výstavní síně nejenom individuálními, ale také kolektivními výstavami. Konala se rozsáhlá přehlídka, *Vyznání života a míru. Přehlídka československého umění k 40. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou*, konaná roku 1985.¹⁰⁸ Realizoval se *Salón pražských*

¹⁰⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 89

výtvarných umělců 88, který se konal v Bruselu. Přehlídka volné tvorby pražské výtvarné scény.¹⁰⁹

V 80. letech se kladl důraz na tradiční podobu uměleckého díla v podobě obrazu či sochy, ale byly zde zapojeny také různorodé formy vyjadřování od konceptuálního umění přes akční umění až po site specific. Roku 1988 proběhla výstava *Forum 1988*.¹⁰⁹ Důležitou roli začali ve výstavnictví hrát kulturní domy či kluby, spojené s rockovou hudbou, divadlem a výtvarným uměním. Poutaly pozornost zejména mládeže, která se chtěla bavit a zároveň se zajímala o kulturu (Junior klub Na Chmelnici, Kulturní středisko Opatov, Kulturní středisko Blatiny v Praze – Řepích, Galerie Na bidýlku Karla Tutsche a další). První soukromá galerie v Československu byla právě Galerie Na bidýlku Karla Tutsche, založená roku 1986 v Brně. Sloužila pouze zvaným divákům a měla prodejní charakter. Tutsche byl podporovatelem aktuálního umění i umění nových a mladých umělců.¹¹⁰

Umělci 80. let svou tvorbu koncipovali návratem do minulosti. Do uměleckého světa vstupovali po náročné pookupační době, prošli si striktními pravidly rané normalizace spojené s nemožností svobodně se prosazovat. Mnoho z nich se tak hrdě hlásilo k odkazu 60. let. Druhá polovina 80. let představuje nástup postmoderny a nové generace. O prosazování postmoderních postojů se pokoušeli Jana a Jiří Ševčíkovi, skrze výstavu *Popis jednoho zápasu*.¹¹¹ V postmoderní době se rozvíjejí také výstavy tzv. „mladé generace“. S tím je spojen rozvoj výstavních akcí studentů pražské Akademie výtvarných umění. Výstavy *Konfrontace* se staly zdrojem české postmoderní malby. Studenti toužili po svobodné komunikaci. Obrazy vystavovali na dvorku, na fasádě, na chodbě i na stropě. Nová postmoderní malba působila zpočátku provokativně a velmi spontánně. Díla dávala divákům možnost prožitku a byla humorná a ironická.¹¹² Potřeba mladých umělců sdílet svůj odlišný životní styl a tvorbu, vyvolávalo ve společnosti velké napětí. Dokladem toho je založení skupiny Tvrdohlaví, ze které se stala oficiálně

¹⁰⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 91

¹¹⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 92 -94

¹¹¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 95

¹¹² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 97

registrovaná výtvarná skupina. Mezi jejich první výstavy patřila *Výstava třiceti výtvarníků* v roce 1987.¹¹³

Rok 1989 je zahlcen revolučními změnami. Zlomovým momentem se stala studentská demonstrace k výročí 17. listopadu. Zásah proti průvodu protestujících studentů na Národní třídě v Praze. Následovala stávka studentů a pobouřenost celé společnosti.¹¹⁴ V únoru roku 1990 se v Praze konal mimořádný sjezd českých výtvarníků, na kterém byla založena Unie výtvarných umělců. Díky iniciativě Václava Havla, Jiřího Koláře a Theodora Pištěka byla založena Cena Jindřicha Chalupceckého. Prvním laureátem se stal v roce 1990 Vladimír Kokolia. Výstavy spojené s tímto oceněním rostly v průběhu 90. let na významu a budovaly tak aktuální dění. Z mladých postmoderních umělců se tak během několika málo let stali uznávaní umělci.¹¹⁵

Obrázek 15, Forum 1988, Pražská tržnice, výstavní pavilon č. 11, Zdeněk Beran, *Hra s hlávkami* (1987 - 1988), [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 743

¹¹³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 98

¹¹⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 101

¹¹⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 102

Obrázek 16, *Konfrontace IV* (1986), Ateliér Bohuslava Metelky a jeho okolí, pohled do výstavy *Konfrontace IV*, vpravo dole obrazy Tomáše Císařovského a kresba Margity Titlové Ylovsky vpravo nahoře, foto Jiří Ševčík, archiv VVP AVU, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 662

Umění v letech **1990 – 1999**. Hektické období provázelo počátek 90. let. Konaly se výstavy, které reagovali na nelehkou minulost. Výstavy jako *Česká alternativa* a *České umění 1908 – 1968. Osobnosti a hodnoty* v Jízdárně pražského hradu. Impulzem poválečného českého umění bylo pořádání výstav. V roce 1991 se konala například výstava *Český informel*, dále série výstav *Šedá cihla*, která byla věnována umělcům, kteří byli během totalitní doby utlačováni. Galerie výtvarného umění v Litoměřicích realizovala retrospektivní výstavy z klíčových momentů 60. let – *Nová figurace* a *Nová citlivost*. Rozsáhlá přehlídka *Umění akce*, představovala performance Tomáše Rullera a velkolepý happening Eugena Brikcia.¹¹⁶

14. prosince 1995 byl pro veřejnost otevřen Veletržní palác v Praze. Diváci mohli zhlédnout novou stálou expozici, *České moderní umění 1900 – 1960*, *České moderní umění 1960 – 1995*. Expozice seznamovala veřejnost s vývojem českého umění 20. století.¹¹⁷ O porevoluční době vypovídala výstava *Totalitní zóna*, realizovaná Linhartovou nadací roku 1990 v bunkru pod bývalým Stalinovým pomníkem na Letné. Vzniklo zde provizorní centrum s galerií, koncertní a divadelní scénou. Na výstavě se setkali umělci z Východu a Západu a předávali si své zkušenosti. Pozornost zde zaujaly instalace, objekty, performance i postmoderní malba. Jednou z nejpozoruhodnějších

¹¹⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 106

¹¹⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 107

instalací byla lebka velkých rozměrů od Davida Černého. Výstava žila svým životem. Díla zde postupně vznikala i zanikala.¹¹⁸

Umělecké zázemí tvořil Spolek výtvarných umělců Mánes, kde sídlily klíčové organizace uměleckého života.¹¹⁹ V 90. letech začaly vznikat soukromé galerie, jejich větší rozvoj však nastal až ve druhé polovině 90. let, kdy se rozvíjely i aukční síně. Prosadila se zejména galerie Behémót, kde se konala jedna z prvních feministických výstav *Kolumbovo vejce*. Galerie MXM dávala přednost samostatným výstavám osobností českého výtvarného umění (Jiří Kovanda, Michal Gabriel, Tomáš Císařovský, Jiří David a další).¹²⁰ Byly také zakládány nové umělecké časopisy, například časopis Detail, ve kterém kurátoři a teoretici hodnotili umělecké výstavy. Časopis Umělec, zabývající se soudobým uměním. Navázaly tak na tradici již existujících časopisů, jako byl časopis Ateliér. V této době vzniklo také velice důležité Sorosovo centrum současného umění v Praze. Jednalo se zejména o reprezentativní přehlídky konané jednou za dva roky. Přehlídky měly určené téma a díla vybírala odborná komise. Sorosovo centrum podporovalo výstavní činnost prostřednictvím udělování grantů. Celá umělecká scéna musela v první polovině 90. let hledat nové formy fungování, protože neexistovaly standarty výstavní praxe.¹²¹

V 90. letech se začaly konat také první kurátorské výstavy. Obrat se odehrával nejenom v oblasti média výstav, ale také jejich formy a konceptu. Mezi první výstavy se řadí výstava *Nová intimita* od Mileny Slavické v roce 1991. Dále, již zmiňovaná výstava *Kolumbovo vejce* od Vlasty Čihákové Noshiro. Čiháková společně se Slavickou připravily pro Galerii Václava Špály výstavu, *Mezi Ezopem a Mauglím*. Na výstavě byli zastoupeni autoři, kteří se zabývali vlastní identitou a reagovali na složitou dobu. V roce 1992 se také v Galerii Václava Špály uskutečnila kurátorská výstava, *Její bratr, jeho manžel*, kterou uskutečnil Pavel Humhal. Věnoval se zde tabuizovaným tématům včetně epidemie AIDS a smrti.¹²²

¹¹⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 107-108

¹¹⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 112

¹²⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 113

¹²¹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 113-114

¹²² MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 115-116

Nejvýraznějšími kurátorskými osobnostmi 90. let byli manželé Jana a Jiří Ševčíkovi. Mezi jejich úspěšné výstavy se řadí výstava *Zweiter Ausgang/ Second Exit* v Cáchách. Ševčíkovi si stáli za důležitostí média výstavy. Nabízeli divákům jakousi terapii uměním. Vzniklo tak představení moderního českého umění v nových podmínkách. Zorganizovali také výstavu, *Zkušební provoz. Má umění mladé?* v Mánesu. Ta symbolicky započala druhou polovinu 90. let. Důležitým zlomem bylo také to, že se dějiny umění začaly definovat právě prostřednictvím výstav. Začíná se též běžně používat označení „kurátor“. Dalšími známými kurátory byli například, Karel Babíček, Martin Dostál, Jaroslav Krbůšek, Vlasta Čiháková Noshiro a další.¹²³

V druhé polovině 90. let se začínají do výstavních prostor dostávat nová média. Jako příklad můžeme uvést výstavu, *Orbis Fictus. Nová média v současném umění*. Díky této výstavě bylo umožněno výtvarníkům vytvářet nová média a intermedialní projekty. Galerie hlavního města Prahy začala od roku 1994 pořádat pravidelná bienále mladého umění. Pozornost diváků upoutala expozice od Jaroslava Anděla, *Jitro kouzelníků? Umění, věda a společnost na konci tisíciletí*. Měla podobu experimentální dílny a přecházela ze současnosti do minulosti.¹²⁴ Zajímavým momentem byla další výroční výstava Sorosova centra, *Umění ve veřejném prostoru*, konaná na podzim roku 1997. Zajímala se především vztahem mezi uměním a veřejností.¹²⁵ Rok 1999 vybízel umělce k retrospektivním námětům, zejména díky desátému výročí sametové revoluce. David Černý vytvořil sochu, *Svatý Václav*. Zobrazuje sv. Václava, který sedí na mrtvém koni. Tato socha se stala jakýmsi poutačem k výstavě 99CZ, která zachycovala desetiletý porevoluční vývoj. Důstojně interpretovala umění 90. let.¹²⁶

Jedním z hlavních témat, které je spojeno s celými 90. léty je propojení Východu a Západu. To reagovalo na pád železné opony. Dalším tématem byl feminismus a prosazování genderového přístupu. V Praze se konalo mnoho zahraničních výstav. Stejně tak byl kladen důraz na vývoz českého umění do zahraničí. Výstavy se konaly například v Mnichově, kde připravili manželé Ševčíkovi výstavu s názvem *Příspěvek ke*

¹²³ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 116-117

¹²⁴ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 119-120

¹²⁵ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 122

¹²⁶ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 124-125

štěstí. Ševčíkovi následně organizovali nespočet sérií zahraničních výstav, na kterých prezentovali české umělce a umělkyně.¹²⁷ V 90. letech se podařilo mladé generaci českých umělkyň prorazit a vyjít tak ze stínů umělců mužů. Ženy se zaobíraly mediálním zobrazením tělesnosti, otázkami sexuality a dalšími důležitými tématy. Mezi takoveto autorky patřily například, Margita Titlová, Milena Dopitová, Zorka Ságlová, Veronika Bromová, Kateřina Vincourová či Elen Řádová.¹²⁸ Roku 1993 proběhla v Galerii hlavního města Prahy, výstava *Ženské umění*. Feministky bojovaly prostřednictvím výtvarného díla za změnu postavení žen ve společnosti. Pro mnoho autorek byla ženskost součástí vyjádření, ale nebyla jejich cílem.¹²⁹ I přesto, že byl feministický přístup v 90. letech přijímán s odstupem, začaly se autorky pohybovat v centru uměleckého dění, což bylo velkým úspěchem.

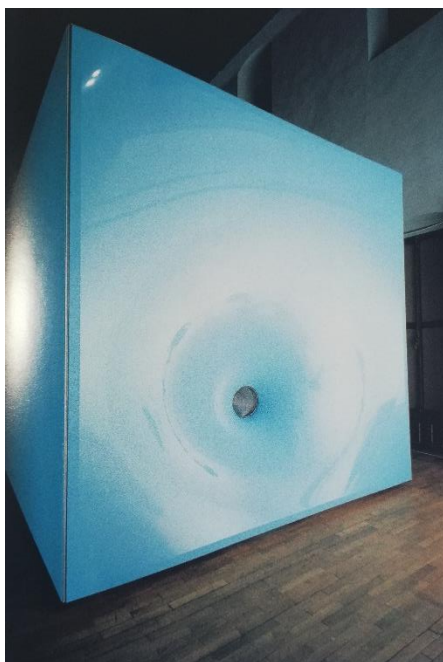
V 90. letech proběhlo tedy mnoho změn. Posunulo a změnilo se postavení umělce a umělkyně ve společnosti. Z uměleckého díla se stala spíše aktivita, než umělecký projekt. Na spoluorganizování kulturního dění se podíleli nejenom umělci a umělkyně, ale také kurátoři, kritici a redaktoři. Role kurátora se v uměleckém provozu posunula na první místa. Došlo také k medializaci a komercializaci umění. Bylo postupně definováno médium výstav a nastal posun celé české výtvarné scény.¹³⁰

¹²⁷ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 125-127

¹²⁸ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 130

¹²⁹ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 131

¹³⁰ MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 132

Obrázek 17, *Orbis Fictus*. Nová média v současném umění, Valdštejnská jízdárna (1995-1996), Federico Díaz, *Spin* (1995), osobní archiv autora, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 895

Obrázek 18, výstava 99CZ, bývalá tiskárna Mír na Václavském náměstí a další prostory v okolí, Vyšehradské nádraží (1999), pohled do výstavy na Václavském náměstí, Kateřina Vincourová, *Malibu* (1998), [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 965

3.2 Muzea umění

Muzeum se v posledních letech stalo místem estetického prožitku. Vytváří prostředí nejenom pro vzdělání, ale také pro komunikaci. Je to také místo pro setkávání odlišných a různorodých názorů a kultur. Umělecké artefakty, které jsou v muzeu vystaveny, pak pomáhají dotvářet struktury dějin umění a vizuální kultury. Společnost má tak možnost se setkat s uznávanými uměleckými díly a poznávat nejenom historii, ale

také současnost.¹³¹ Umělecké dílo nabyde na své hodnotě tehdy, když je zakoupeno muzeem a následně vystaveno v institucích reprezentujících umění a kulturu.¹³²

V muzeu cestujeme napříč časem. Čas a prostor je v muzeu chápán jako médium, díky kterému objevujeme chybějící či nejistou minulost.¹³³ Muzeum taktéž vytváří příběhy, ve kterých objevujeme skrytá tajemství a nacházíme nová porozumění.¹³⁴ Díky důležitému edukačnímu potenciálu je otevřeno širokému publiku. Zábavně pojatá práce s diváky, vede k novým způsobům formování muzea umění.¹³⁵ Na světě existuje spousta muzeí současného umění. Mezi nejznámější patří, Tate Modern v Londýně, Musée Nationale D'Art Moderne – Centre Pompidou v Paříži, Stedelijk Museum v Amsterdamu, Muzeum Nacional Centro de Arte Reina Sofia v Madridu, Muzej sodobne umetnosti Metelkova Ljubljana, Museum of Modern Art v New Yorku a další.¹³⁶

Koncept stálých expozic v muzeích bývá sestaven podle výtvarných směrů, od malířství, sochařství, architektury, designu až po film.¹³⁷ Převládají zde taktéž sbírky starého umění, představující mistrovská díla uznávaných umělců.¹³⁸ Mezi největší světová muzea patří, pařížský Louvre, londýnské British Museum či vídeňské Albertino. V těchto muzeích nalezneme stále expozice, které jsou časově neohrazené. Pro přilákání větší pozornosti diváků, byly k stálým expozicím přidány krátkodobé výstavy. Mají časově vymezený konec, který nutí diváka neodkládat návštěvu. Formu krátkodobých výstav, která navazuje na stálou expozici, provozuje taktéž pražské

¹³¹ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 13

¹³² STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 73

¹³³ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 41

¹³⁴ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 32

¹³⁵ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 28

¹³⁶ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 21

¹³⁷ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 26

¹³⁸ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 28

Museum Kampa. Známé svou sbírkou abstraktních děl malíře Františka Kupky. Zvýšit zájem o stálé expozice se muzea snaží prostřednictvím spoluprací se známými umělci. Organizují se tak dočasné intervence – performance, manifesty a další výtvarné žánry. Tím se stálá expozice stává nadčasovou a jinou. Umožňuje tak divákům nahlížet na díla novou perspektivou. Dochází zde k různým experimentálním přístupům umělce a muzea.¹³⁹ U nás se tento koncept výstav objevil roku 2016 v Národní galerii v Praze. Zorganizovala projekt *After Rembrandt*, kdy současní čeští umělci představovali svou tvorbu a reflektovali tak díla Rembrandta van Rijna, přímo naproti jeho obrazu *Učenec ve studovně*.¹⁴⁰ Další zajímavou intervencí byly výstava *Banksy vs. Bristol Museum* konaná roku 2009 v Bristol City Museum and Art Gallery. Anonymní, celosvětově známý streetartový umělec Banksy, umístil ve stálé expozici muzea svá vlastní díla. Jeho obrazy kontrastovaly nejenom s neogotickými prostory muzea, ale také s díly mistrů 15. století.¹⁴¹ O význam a podobu stálých expozic se v Čechách zajímají dvojice, Jiří Franta a David Böhm, kteří roku 2016 uspořádali projekt *Za obrazy* ve stálé expozici Moravské galerie v Brně.¹⁴² Současný umělec, dokáže svým zásahem do stálé expozice vyjádřit to, co historické artefakty nemohou. Umělec vdechuje sbírce nový život.¹⁴³ Tímto je podtržena důležitost významu, vztahu minulosti a současnosti v prostorách muzeí. Propojení moderního umění a všednodennosti je velice inovativní, což dokládá nejenom impulzivní zájem diváků.

Muzea a galerie 21. století se snaží zatraktivnit své stálé sbírky. Pouštějí se do odvážných experimentů a překračují tak již existující výstavní tradice a normy. Instalace definuje expozici, pomáhá tak spoluutvářet zážitek pozorujícího diváka.¹⁴⁴ Architekt

¹³⁹ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 42 - 43

¹⁴⁰ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 44

¹⁴¹ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 48

¹⁴² PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 51

¹⁴³ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 55

¹⁴⁴ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 180

výstavy je při organizování expozice stejně důležitou postavou jako kurátor. Dává hmatatelnou formu výstavnímu konceptu. Pro architekta výstav je velmi podstatná práce s prostorem, světlem, materiálem a barvou. Důležitá je vždy hlavní myšlenka celého projektu, tedy co má divákovi výstava sdělit. Od toho se odvíjí celá prostorová organizace nejen objektů, ale i informací.¹⁴⁵ Podstatný je také design samotné expozice a zvolení místa, kde se výstava uskuteční.¹⁴⁶ Muzea a galerie mají svou specifickou atmosféru, která je tvořena uměleckými artefakty, rámy, výzdobou, vitrínami, případně multimediálním obrazem a zvukem.¹⁴⁵ Přirozenou atmosféru může navozovat samotná architektura budovy (pařížské Musée de Cluny, newyorské The Met Cloisters). Národní galerie v Praze má své stálé expozice taktéž propojené se specifickou architekturou, ve které je vystavována. Například, *Od rudolfínského umění až po baroko v Čechách* ve Schwarzenberském paláci či *Umění 19., 20. a 21. století* ve Veletržním paláci.¹⁴⁷ Existuje však spousta muzeí, které si zakládají na opačném pohledu, tedy na kontrastu historického a současného (muzeum umění Kolumba v Kolíně nad Rýnem).¹⁴⁸

Mnoho muzeí pracuje s interaktivitou a zapojují diváky do děje. Tím se mění role diváka z pasivního pozorovatele k aktivnímu účastníkovi.¹⁴⁹ Právě tyto experimenty napomáhají nabourávat klasické, chronologické a didaktické pojetí stálých expozic, které v mnoha světových muzeích a galeriích nadále přetrvávají. Podstatná je vždy autenticita setkání diváka s uměním. Exponáty představují dějiny umění na základě posloupnosti stylů, slohů a směrů. Z expozice se tak stává jakýsi příběh minulosti s otevřeným koncem.¹⁴⁶ Prožitek z výstavní expozice ovlivňuje nejenom výstavní architektura, ale také celkové rozvržení děl v prostoru, které mění divákův prožitek. Atraktivita

¹⁴⁵ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 181

¹⁴⁶ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 184

¹⁴⁷ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 185

¹⁴⁸ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 186

¹⁴⁹ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 183

prostorového řešení napomáhá k zvýšení návštěvnosti. Sdělit divákovi informace takovým způsobem, aby si je zapamatoval je pro expozice klíčové.¹⁵⁰

Do kultury se v dnešní době čím dál tím více dostávají nová média. Internet a sociální sítě vstupují do světa muzeí a galerií a nabízejí nové možnosti. Překračováním hranic stálých expozic i krátkodobých výstav napříč médii mimo zdi galerie. Snaží se využít informačních technologií pro prezentaci stálých expozic. To záleží na možnostech a finančních prostředcích jednotlivých galerijních a muzejních institucí. Mezi instituce, které mají zdigitalizovány své sbírky, a tím přístupné veřejnosti online, patří například Moravská galerie v Brně, GASK Kutná Hora, Galerie hlavního města Prahy a další.¹⁵¹ Muzea a galerie v dnešní době používají internet jako prostředek oslovení širokého publika, prostřednictvím online reklamy, webových stránek a sociálních sítí. Webové stránky jsou hlavním nositelem důležitých sdělení „co?, kde?, kdy?“. Rozšiřují své možnosti na koupi online vstupenek, či klubové členství. Některé poskytují i online pozvánky, interaktivní projekty, zdigitalizovaný archiv/sbírku, rozhovory s umělci nebo kurátory (amsterdamské Rijksmuseum). Online prezentace stálých expozic jsou veřejnosti dostupné v Google Cultural Institute, který nabízí snímky uměleckých děl a možnost nahlédnout do výstavních prostor vybraných galerií (Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Museum Kampa Praha, Národní galerie Praha). Rozvoj mediálního světa přispěl k tomu, že hlavním smyslem těchto institucí není už jen vystavování uměleckých děl, ale poskytování určitého druhu zábavy i vzdělání.¹⁵²

Sbírkové instituce začaly klást důraz na umělecké vzdělávání dětí, studentů i seniorů. Příkladem je vizuálně atraktivní projekt Metropolitan Museum v New Yorku, který vytvořil platformu zaměřenou přímo pro děti #METkids. Rozvojový průvodce, který formou hry seznámí děti s fungováním muzea a uměleckými díly.¹⁵³ Chytrý mobilní telefon vlastní každý z nás, proto se galerie snaží vytvářet také mobilní aplikace, kterou

¹⁵⁰ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 190- 191

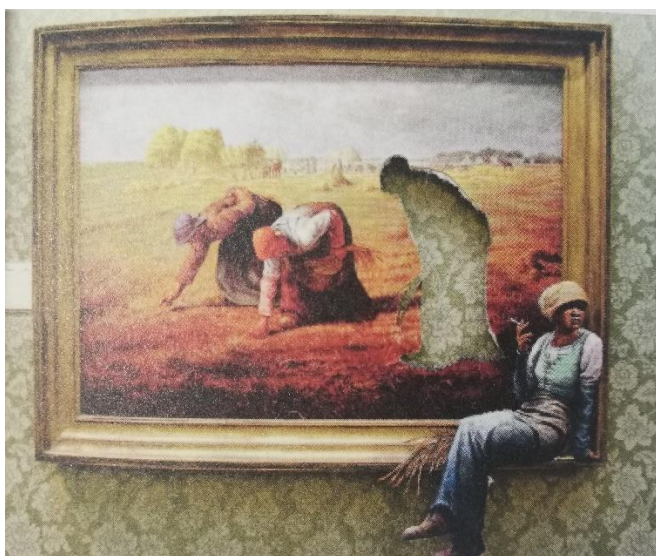
¹⁵¹ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 192

¹⁵² PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 193

¹⁵³ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 197 - 199

může návštěvník využít přímo v expozici, jako jakéhosi interaktivního průvodce (Los Angeles Country Museum od Art, Kröller-Müller Museum v Otterlo).¹⁵⁴ Současná muzea jsou také aktivní na sociálních sítích (Instagram, Facebook, Snapchat). Online komunikace mezi institucemi a diváky samotnými. Právě divák, který sdílí příspěvek z galerie na internet, může přilákat pozornost dalších a vybídnout tak k návštěvě, či na ni pouze upozornit. Galerie a muzea tak začínají využívat různé hashtagy a QR kódy pro rychlejší a okamžitou komunikaci.¹⁵⁵

Rozvíjí se vnímání umění prostřednictvím sociálních sítí. Galerie a muzea mají tak užitečný nástroj, díky kterému mohou diskutovat s návštěvníky, vytvářet rozhovory nebo workshopy, zvat si hosty či vybízet veřejnost k umělecké tvorbě. Srozumitelně zpopularizovat své sbírky, to je cílem nejedné zmiňované galerie či muzea. Proto se nedílnou součástí těchto institucí stávají kreativní týmy, které spolupracují s kurátory, architekty a grafiky výstav.¹⁵⁶ I přesto je důležité zmínit to, že online prezentace nikdy nemůže nahradit reálnou galerii či muzeum.

Obrázek 19, Banksy, *Sběračky klásků*, Bristol Museum, 2009, [fotografie]. In: PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 49

¹⁵⁴ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 200

¹⁵⁵ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 201 - 202

¹⁵⁶ PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 205 - 207

3.3 Vizualní obraz/kultura/média

Sociální svět 21. století je plný obrazů, dat a informací, které na nás každodenně působí a nevědomky nás všechny ovlivňují. Digitální obrazy společně s moderními technologiemi nám nabízejí tolik možností. Usnadňují nám nespočet forem kulturního vyjádření, komunikaci i běžné denní činnosti. Společnost je zahleděna do obrazovek plných textů, obrazů a barev, které nám nabízejí nutnost být neustále aktivním divákem. Jde ale o to, jakým způsobem bude divák přijímat tyto obrazy a jak s nimi dále naloží. Zda se jimi nechá nebo nenechá ovlivnit.¹⁵⁷ Pohled, obyčejné slovo s velkou silou, která hraje ve světě vizuální kultury hlavní roli. Je důležité se kolem sebe dívat a mít pořád otevřené oči. Média a společnost se neustále vyvíjejí a rostou, proto je potřeba být ve střehu.

Reklamy, znaky, monitory, obrazovky, drátové i bezdrátové komunikační technologie, tohle vše nás zahluje. Celosvětově se prostřednictvím těchto prostředků šíří nespočet myšlenek, informací, dat i politických názorů. Hlavním poutacím prvkem je obraz v jakékoliv formě. Dalším klíčovým slovem hned za pohledem je vizualita. Právě ona nám zobrazuje jak pozitivní, tak negativní informace prostřednictvím obrazu, ať už jde o zábavu, provokaci, pobavení, kritiku, ponaučení či vzdělání. Tohle vše díky médiím, které mají v dnešním světě ústřední roli. Rychlé šíření čehokoliv, na co zrovna pomyslíme pomocí internetu a sociálních sítí. Obraz v dnešní domě slouží k sebevyjádření, ke komunikaci, k prožívání a získávání informací a v neposlední řadě právě k potěšení. Slovo „vizuální kultura“ obsahuje mediální formy od vysokého umění přes film, televizi, fotografii a reklamu až po vizuální data v odvětvích nejenom vědy, ale i práva a lékařství.¹⁵⁸

Obrazy vytvářejí vizuální zážitek, díky němuž vznikají vzpomínky. Vytvářejí také jakýsi záznam, nejenom historický, ale aktuální. Obohacují a ovlivňují různé vizuální formy každodenního života. Kultura zahrnuje klasická malířská díla, literaturu, hudbu, filosofii a další. Způsob života společnosti, který dotváří mnoho faktů a okolností a.¹⁵⁹ Ti hlavní, kteří formují naši kulturu jsou lidé. Neustálý rozkvět a rozvoj všech celosvětových kultur buduje lidskou populaci. Komunikace patří mezi její hlavní

¹⁵⁷ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 11

¹⁵⁸ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 11

¹⁵⁹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 12

prostředky. Sdílením informací prostřednictvím skupiny lidí začíná vznikat vizuální kultura, která se promítá do sluchových a textových podob a rozvíjí tak nejenom komunikaci samotnou, ale i vizualitu. Dívání se, gestikulace a jednání, nás vedou k budování vlastního originálního života. *Jak píše Hall, „lidem, věcem a událostem dávají význam právě ti, kdo se na kultuře podílejí...Věci získávají význam tím, jak je používáme, jak o nich uvažujeme a jaké k nim chováme pocity – tedy jak je reprezentujeme.“*¹⁶⁰ Autorky knihy k této citaci dodávají. Lidé vytváří objekty a tvoří jejich význam. Objekty, na které se pak díváme, prostřednictvím kterých komunikujeme, nebo nám slouží k pouhému potěšení, dávají poté význam a opodstatnění nám samým. Symbióza lidí, objektů a technologií je tedy účelná, vzájemná a dynamická. Významy obrazů se pak dotvářejí vzájemnou interakcí a hlavně vnímáním každého z nás. Právě vnímání je u každého člověka odlišné, což vede k ovlivňování názorů a myšlenek.¹⁶¹

Vizuální formou se reprezentují malby, kresby, grafiky, fotografie, film, televize, video, digitální obrazy, animace, komiks, reklama a další. Obrazy jsou spjaté s textem a zvukem, což dodává na jejich větší zapamatovatelnosti a vlivu.¹⁶² Bez pohledu bychom všechny tyto aspekty nemohli vnímat, procítit je a interpretovat je.¹⁶³ Kultura a obrazy hrají podstatnou roli v tom jak žijeme, což rozvíjí náš vztah k ostatním.¹⁶⁴

Vizuální obrazy mají různé účely a účinky, tím v nás probouzejí pocity a reakce. Obrazy nás mohou nejenom informovat, ale mohou nás uklidnit či nás přimět k jakési akci, což je spojeno s přesvědčením či mystifikací. Jeden určitý obraz může mít mnoho významů a podob. Muže se objevit v různých formách a pro lidi bude mít odlišné významy. Každý člověk bude daný objekt/obraz vnímat jinak. Ovlivněn na základě svého psychického rozpoložení bude jinak reagovat.¹⁶⁵

Samotná obrazová reprezentace užívá jak jazyka, tak obrazu, tím utváří význam okolního světa. Slovem reprezentace chápeme, popisujeme a definujeme, jak vnímáme

¹⁶⁰ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 13

¹⁶¹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 13

¹⁶² STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 14

¹⁶³ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 15

¹⁶⁴ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 17

¹⁶⁵ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 19

a vidíme svět. Důležité je však umět vyjádřit a interpretovat samotný význam díla. Způsoby reprezentace či zobrazení jsou využívány v kresbě, malbě, fotografii, filmu a digitálních médiích.¹⁶⁶ Mnoho umělců se snažilo překročit hranice běžné prezentace. Upoutat pozornost nejenom diváka, ale i společnosti na svou osobu a umělecké dílo. Zdárným příkladem je dílo belgického surrealisty Reného Magritta zvané, *Zrádnost obrazů* (1928 – 1929). Zobrazuje dýmku s francouzským nápisem „Toto není dýmka.“ Tímto dílem chtěl autor poukázat a upozornit na vztah, který vytváří slovo a věc. Malba totiž není reálná dýmka, ale pouze reprezentuje tento předmět. Z toho vyplývá, že obrazy a označení společně utvářejí význam.¹⁶⁷ Podobné obrazy, kterými jsme obklopeni si s námi hrají a nutí nás přemýšlet nad hlavní myšlenkou a zjišťovat pravdivost díla.

Obrázek 20, René Magritte, *Zrádnost obrazů (Toto není dýmka)*, 1928 - 1929, [fotografie]. In: STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 24

Dalším prostředkem zobrazení je fotografie. Je považována za jakousi přirozenou kopii reálného světa. Důkaz skutečností a potvrzení toho, že v historii někdo žil v určitém čase na určitém místě. Chápání pravdy ve fotografii bylo narušeno v devadesátých letech 20. století, kdy se fotografie začali editovat prostřednictvím nových technologií. To umožnilo snadnější manipulaci s významem a vzhledem fotografie.¹⁶⁸ Díky fotografiím si pamatujeme události a vybavujeme si nepřítomné osoby. Máme k nim tedy citový vztah

¹⁶⁶ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 22

¹⁶⁷ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 24-25

¹⁶⁸ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 27

a při jejich pozorování jsme zahaleni různými emocemi. Fotografie jsou tedy doklady a důkazy toho, co se stalo. Moc obrazu zaznamenat konkrétní okamžik a zachytit tak kvalitu a pravdu určitého momentu.¹⁶⁹ Fotografie se promítá i do digitálního obrazu, což umožňuje její bezprostřední dostupnost. Pohyblivé obrazy v živém vysílání, do kterých je zakomponován jak zvuk, tak hudba (film, televize), podpoří pravdivost sdělení. Sled těchto obrazů vytváří příběh a vztah mezi obrazem a zvukem.¹⁷⁰ Digitální obrazotvornost přispěla k prolomení víry společnosti o pravdivosti fotografie. Význam obrazu je tak úzce spojen s nikdy nekončícím rozvojem moderních technologií, jejímž prostřednictvím jsou obrazy vytvořeny či upraveny.¹⁷¹

Obrazy jsou součástí reklamní a konzumní kultury. Tím jsou utvářeny předpoklady a ideologie o kráse, touze, přitažlivosti a sociálních hodnotách.¹⁷² Digitální obrazy fotografované prostřednictvím mobilních telefonů jsou umístovány na webové stránky. Lze tak snadno digitalizovat a zveřejňovat běžné každodenní činnosti. Fotografie a videa ze soukromého života se stanou dostupná pro miliony lidí. To znamená, že jakýkoliv obraz může být prezentován v mnoha odlišných kontextech s různým významem. Ve chvíli, kdy se zveřejní fotografie na sociální síť nelze jí vzít zpět nebo zcela vymazat.¹⁷³

Významy obrazů jsou spojeny s barvou, stíny černé a bílé, tvary, tóny, kontrasty, kompozicí, hloubkou, perspektivou a stylem, kterým je divákovi prezentován. Obrazy vysvětlujeme na základě jejich sociálního a historického kontextu. Zamýšlíme se tedy nad tím, kdy a kde obraz vznikl a byl vystaven. Následně pak hodnotíme samotnou prezentaci. Obrazy mohou dostávat nové významy, např. umělecké dílo může být použito jako reklama. Najednou se z něho stane něco nového a vytvoří se tak jiné opodstatnění. Zajímavé je zobrazení úsměvu v průběhu historie. Obraz Mony Lisy je slavný zejména pro svůj úsměv, který je vnímán jako tajemný a záhadný. Symbolem štěstí se pak v šedesátých letech 20. století stal obyčejný žlutý „smajlík“. Záleží zde právě na kontextu,

¹⁶⁹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 28

¹⁷⁰ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 31

¹⁷¹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 32

¹⁷² STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 33

¹⁷³ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 35

co chceme úsměvem vyjádřit.¹⁷⁴ Interpretace a reprezentace znaku vede diváka k akci. Podstatně závisí také na tom v jakém prostředí je dílo reprezentováno (muzeum, galerie, časopis, sociální síť) a na divácích, kteří znaky a obrazy interpretují.¹⁷⁵ Znaky mohou být prezentovány formou ikony, indexu či symbolu.¹⁷⁶ S kombinací textu, obrazu a symbolu se setkáme v reklamě a na politických plakátech. Zde je důležitá pozornost diváka a jeho následná interpretace. Nejdříve shlédne obraz a poté si přečte text a následně si doplní jeho význam. Ke sdělení se často používají fotografie, protože jsou zdrojem fantazie a mohou u reklam znamenat dvojí význam. Text je pak v reklamě z toho důvodu aby zdůraznil a podtrhl podstatu daného zboží na obraze a určil tak podstatu obrazu. Použitím fotografie do reklamy se tak zvyšuje její autenticita. Aktuální propagační průmysl je velice složitý. Kombinuje nespočet slov, fotografií, kreseb, zvuků a digitálních obrazů.¹⁷⁷

Hodnotu uměleckého díla určuje, nejenom jeho samotný význam, jde také o individualitu samotného umělce a jeho životní příběh. Čím zajímavější a záhadnější autor je, má zajímavou minulost, či je o něm znám nějaký mýtus zvyšuje se tak automaticky hodnota obrazu. Dychtivost diváků o odhalování tajemna, které skrývají určité obrazy autorů, jako byli Vincent van Gogh či Jackson Pollock. Talent těchto osob nevznikl pouhým učením, spíše šlo o jejich přirozenou podobu kreativity na hranici se šílenstvím. Osobnost, životní příběh umělce a osud jeho děl (kopírování, prodávání, vystavování, reprodukování) to vše ovlivňuje zvyšování povědomí o dílu a umělci.¹⁷⁸ Obrazy jsou oceňovány na základě originality, autenticity a prodejní hodnoty. Za významné dílo je považováno to, které je umístěno ve zlatém rámu. Je tedy ceněné proto, že je reprezentováno ve známé galerii nebo muzeu, kde představuje vysokou kulturu.¹⁷⁹

Do tohoto celku spadají také obrazové ikony. Ikona je obraz, který odkazuje k něčemu nebo k někomu. Má tedy symbolický, skrytý význam pro širokou společnost. Představuje obecný pojem, emoce, významy a hodnoty.¹⁷⁹ Jako příklad autorky uvádějí

¹⁷⁴ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 37

¹⁷⁵ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 38

¹⁷⁶ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 40

¹⁷⁷ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 42

¹⁷⁸ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 42 -44

¹⁷⁹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 45

ikonografii matky a dítěte. Zpodobnění významu mateřství, poutem mezi matkou a dítětem poukazuje na důležitost mateřství ve světě i v lidské historii (madona v křesťanství).¹⁸⁰ Ikonickými obrazy se mohou stát také lidé. Pop kulturní ikonou se v padesátých a šedesátých letech 20. století stala Marilyn Monroe. Hvězda, která ztělesňovala ženský půvab. Vlnité blond vlasy, široký úsměv a plná postava představovaly americký ideál ženské krásy. Její ikonické fotografie použil ve svých dílech známý popartový umělec Andy Warhol. Díla zaměřená na konzumní kulturu, masovou výrobu a komerční produkci (*Marilyn Diptych*, 1962). Díky fotografii a tisku může být ikona Marilyn mnohokrát kopírována a reprodukována. Tím se nabízí i uplatnění použití obrazu v mnoha kontextech. Vznikla zde tedy nekonečná reprodukovatelnost podoby Marilyn Monroe, jako produktu určeného k spotřebě.¹⁸¹

Obrázek 21, Andy Warhol, *Marilyn Diptych*, 1962, [fotografie]. In: STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1. str. 51

„Interpretovat obrazy znamená zkoumat předpoklady, které do nich v různých dobách a na různých místech vnášíme my sami a ostatní lidé, když se snažíme dekódovat vizuální jazyk, kterým „mluví“. Velmi důležité jsou také kontexty, v nichž jsou obrazy vystavovány. Čtení a interpretace obrazů jsou způsoby, jejichž prostřednictvím my diváci přispíváme k procesu přiřazování hodnot kultuře, v níž žijeme. Způsoby dívání se tak

¹⁸⁰ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 47

¹⁸¹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 50- 51

*nejsou úkony pasivního přijímání. Diváním se na obrazy a zaobíráním se jimi ovlivňujeme významy, které jsou s nimi spojovány v našem každodenním životě.*¹⁸²

Obrazy jsou posuzovány podle svých kvalit a podle toho jak ovlivňují diváky. Hodnotíme to, co dělá obraz krásným nebo ošklivým, šokujícím či banálním, zajímavým nebo nudným. Záleží tedy na kontextu samotného díla a na divákovi, který obraz hodnotí. To zahrnuje základní principy hodnot, a to estetiku a vkus. Dílo by nám mělo přinášet potěšení nejenom svou krásou a stylem, ale také technickým zpracováním. Podoby krásy a ošklivosti jsou založeny na vkusu každého z nás, který je ojedinelý pro každou kulturu.¹⁸³ Dobrý vkus byl vždy přisuzován tomu, kdo se vyznal v odvětvích vysoké kultury, od výtvarného umění, literatury až po klasickou hudbu.¹⁸⁴ S postupným rozvojem digitálního světa už obrazy a média nejsou považovány za ty, jež kopírují realitu či nahrazují funkci lidského oka. Lidské tělo se postupně začalo propojovat s nejenom digitálním obrazem, ale i technologiemi.¹⁸⁵ Toto vše se odráží na rozvoji estetiky a vkusu společnosti.

Vizuální média

V dnešní době jsou média všude kolem nás v takovém množství, že už je ani nestihnáme vnímat a přijímat tak všechny informace a obrazy, kterými nás zahlcují. Bereme je tedy už jako samozřejmost každodenního života. Jsme denně lákáni k tomu, abychom svůj běžný den prožívali prostřednictvím obrazovek, displejů a monitorů.¹⁸⁶ Při užívání těchto technologií jsme nejenom příjemci informací, ale také pasivními autory, kteří šíří zprávy dalšími mediálními formami (sociální sítě). Tato média jsou ještě více účinná tehdy, kdy se vzájemně propojí. Vizuální média tedy zahrnují souhrnně propojené systémy, sítě i publikum.¹⁸⁷

¹⁸² STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 55

¹⁸³ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 65

¹⁸⁴ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 66

¹⁸⁵ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 226

¹⁸⁶ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 229

¹⁸⁷ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 230

Poprvé se s výrazem „masmédiá“ setkáváme po druhé světové válce. V této době se po světě začalo šířit televizní vysílání.¹⁸⁸ Cílem médií je oslovit co nejvíce lidí a přilákat pozornost širokého publika (noviny, televize, film, zpravodajství, rozhlas...). Hlavním a dominantním prvkem se stal vizuální obraz. Prostředí masmédií se během svého vývoje na přelomu 20. a 21. století neustále proměňovalo. Zejména díky rozvoji a nástupu široké škály elektronických a digitálních médií - internet, web, mobilní telefony, bezdrátové komunikační prostředky a další.¹⁸⁹ U médií je velice podstatná důvěryhodnost a pravdivost. Záleží samozřejmě na běžných okolnostech, které nás jakýmkoliv způsobem při sledování médií ovlivňují. Jaké máme pocity, jak se cítíme, z jakého množství zdrojů čerpáme, jak dlouho a prostřednictvím jakého média. Je tak složité se v 21. století vyznat v hranicích mezi zprávami a fikcí, mezi zábavou a informací.¹⁹⁰ Pro média je velice podstatný jejich dosah, čím širší publikum ovlivní, tím lépe.¹⁹¹

Je důležité poznamenat také to, že příběhy sdělované médiem nejsou vždy úplně a nemusejí být ani pravdivé. Média nás neinformují o násilných konfliktech, politických změnách, společenském bezpráví a dalších. Spousta zpráv bývá cenzurována.¹⁹² Měli bychom si tedy informace, které se k nám jakýmkoliv médiem dostanou vždy ověřit. Pokud si nejsme jisti, je vhodné využít více ověřených zdrojů. Podstatnou roli zde hrají obrazy, které nám slouží jako důkazy toho, zda se určitá situace stala nebo ne. Vytváření a šíření obrazů dotváří jejich skutečnost a pravdivost. Diváci po celém světě informace nejenom přijímají, ale bohužel také informace přetvářejí a vzdorují jim. Tím vznikají nové významy a teorie.¹⁹³ Internet vytvořil globálně propojenou síť, prostřednictvím které se šíří obrazy a texty. Vše je pro nás v dnešní době jednodušší, cokoliv potřebujeme vědět, si vyhledáme a odpověď na naši otázku rychle nalezneme.¹⁹⁴

¹⁸⁸ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 231

¹⁸⁹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 232

¹⁹⁰ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 236 - 237

¹⁹¹ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 239

¹⁹² STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 260

¹⁹³ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 263

¹⁹⁴ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 391 - 392

Vizuální kultura hraje v této zrychlené globalizaci podstatnou roli. 195 Aktivně se podílíme na jejích proměnách a můžeme tak společně utvářet náš nový běžný život. Vizuální kultura není omezena obory, mezi které patří umění, fotografie a mediální produkce. Je to způsob jak médiím porozumět. Krásným příkladem je dílo dadaistického umělce Marcela Duchampa a jeho „readymades“, kdy přivedl do uměleckého prostoru předměty každodenní potřeby společně s novými technologiemi. Každodenní život a veřejný prostor se stává místem, kde využíváme vizuální kulturu, obraz a média abychom se vyjadřovali, jednali, komunikovali a napomáhali tak novým sociálním změnám. 196

¹⁹⁵ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 392

¹⁹⁶ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 418

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Projekt „Poznej 7 divů města Broumova“

Ve své závěrečné práci jsem se rozhodla pracovat s městem Broumovem, odkud pocházím. Miluji toto město a tento kraj, nejenom jeho přírodu, ale také památky a historii, která je velmi bohatá. Ráda se toulám zákoutími našeho malebného města a neustále objevuji jeho skryté poklady a tajemství. Zdá se mi, že se tu v posledních letech zastavil čas. Smutno ulic doplňují prázdné výlohy obchodů. Památky, které čekají na své návštěvníky pomalu chátrají. Klenotem Broumova je benediktýnský klášter, který oživuje toto město, společně s ním ho hrdě reprezentuje i dřevěný kostelík Panny Marie a samozřejmě skupina barokních kostelů od uznávaných mistrů Dietzenhoferů, kteří napomohli zrodu našeho maloměsta, ukrývající se v přírodní kotlině.

Broumov však nereprezentují jen tyto hlavní památky. Takových to míst, které mají mnohdy stejně zajímavou historii a příběh je tu rozsetých spousty. Jen čekají na své objevení a znovuzrození. Většina těchto míst chátrá a svým vzhledem mnohdy kolemjdoucího odradí či ji úplně přehlédne. Sám čas se podepsal na těchto památkách. Právě toto chci změnit. Mým cílem je přilákat pozornost nejenom turistů, ale i dlouholetých broumovských občanů na tato opomíjená místa. Připomenout lidem dávnou minulost a zároveň upozornit na současný stav. Vyzdvihnout tak podstatu a skrytou krásu opuštěných budov a míst. Vytvořit z historického města výstavní prostor pro širokou veřejnost. Uskutečnit tak cestu za poznáním divů města Broumova a ukázat jeho reálnou tvář.

Tímto započala moje cesta za hledáním skrytých památek. O spoustě už jsem věděla a tak pro mě bylo jednodušší objevování těch dalších. Stala jsem se tedy na chvíli turistkou ve vlastním městě, což mě velmi bavilo. Místa, která jsem nacházela a shromažďovala, nebyly jen budovy a domy, ale také např. mosty, pivovar, statek, továrna, vlakové nádraží, kostely, kaplička, vily, hřiště a další. Vybírala jsem taková místa, která jsou zajímavá svým architektonickým vzhledem a ta o kterých jsem tušila, že by mohla skrývat zajímavý příběh. Mnoho z nich jsem objevila díky mé rodině a to z vyprávění mých prarodičů o historickém Broumově. Po mém dlouhém putování napříč naším městem jsem nashromáždila dvanáct zajímavých míst. Teď už mi zbývalo jen vybrat těch klíčových 7 divů města Broumova.

Vybírala jsem zejména podle zajímavosti a také podle toho na jakou památku bych chtěla nejvíce poukázat. Vliv na můj výběr měly také informace, které jsem sháněla

k jednotlivým místům a budovám. Hledání historických záznamů a zajímavostí. Vzniklo tak 7 divů Broumova, jakožto 7 divů světa. Mezi ně patří - 1. Měšťanský pivovar, 2. kostel Zmrtvýchvstání, 3. Koželužna, 4. Undergroundový klub Eden (bývalá továrna), 5. Stowasserova vila, 6. park Dětské hřiště a 7. Hejtmánkovický most. Zařadila jsem širokou škálu budov od urbanistických a světských budov až po sakrální budovy.

Památky budou prezentovány prostřednictvím velkoformátových grafik, které budou umístěny na stěně každé z těchto budov. Stanou se ozdobou a jakýmsi fotografickým rozpoznávacím prvkem. Budou přiznávat detail, který se stane symbolem konkrétního místa. Hledání těchto detailů bylo součástí mých putování po památkách. Jednotlivá místa jsem nepozorovala jen z celku, ale hledala jsem klíčový prvek. Divák, poté co zhlédne grafiku, bude moct hledat motiv v jeho reálné podobě. Vznikne tak projekt s názvem, „*Poznej 7 divů města Broumova*“.

4.1 Inspirační východiska a popis tvorby

Mou inspirací pro zvolení detailu jako zdobného prvku, byly kachličky, které známe z běžného života jako součást obkladů a dlažeb. Kachlička mě vždy velmi fascinovala, nejenom svou křehkostí a jemností, ale také různými možnostmi vzorů a motivů, které se dají vytvořit. Je pro mne symbolem čistoty, jemnosti, elegance a pravidelnosti. Právě tento křehký předmět mi byl inspirací. Detaily, které jsem vytvořila, nenapodobují kachličku ani neobsahují vzory. Pouze ztělesňují důležitost a hloubku minulosti, která je stejně tak křehká jako kachlička. Zároveň s jemností prezentují realitu jednotlivých míst.

Po vyfotografování celku a detailu budov nastala práce v Adobe Photoshopu. Od toho se odvíjí tvar samotné grafiky, kterým se stal čtverec. Tento tvar je pro každé místo stejný, jen se liší velikostí a motivem. Ve fotografiích jsem pracovala hlavně se světlem, stínem, tóny černé a bílé barvy a s kontrasty. Upravovala jsem je takovým způsobem, aby byl detail čitelný, snadno rozpoznatelný a hlavně viditelný i z velké vzdálenosti. Prostřednictvím čisté formy černobílé fotografie upozorňuji na historické památky. Nevolila jsem tedy pestré barvy, které by mohly pamětihodnosti narušovat.

Prvním z divů je Měšťanský pivovar. Zde detail vychází z dlaždičky rozbitého okna. Dalším je kostel Zmrtvýchvstání, který se nachází ve Velké Vsi. Detail znázorňuje zadní část vitráže kostela, Krista s rozevřenou náručí. Třetím místem je Koželužna, jejímž dominantním prvkem je mansardová střecha, jejíž typický tvar se stal i samotným

detailem. Následuje Undergroundový klub Eden (dříve továrna na zpracování látek). Symbolický prvek zde prezentuje rozpadající se střešní krov. Opodál nalezneme jednu z nejkrásnějších dochovaných vil z přelomu 19. a 20. století a tou je Stowasserova vila. Motivem je jedna z koulí, které zdobí její nově zrekonstruovanou střechu. Šestáým místem je park Dětské hřiště, který ukrývá zajímavě koncipovaný bazén. Toto místo již poznamenali pouliční vandalové svými znaky a slovy. Jeden znak lásky se stal i mým detailem. Sedmý div Broumova je Hejtmánkovický most, který tvoří důležitou spojnici mezi Broumovem a Náchodem. Dominantou tohoto mostu jsou sochy dvou svatých mužů a to sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. Právě jejich kamenné tváře jsem použila k vytvoření dvou detailů, díky kterým na sebe vzájemně vzhlíží. Dva svatí, zakončují cestu za poznáním 7 divů města Broumova.

Každý, kdo se vydá za putováním po jednotlivých památkách, dostane v Infocentru města Broumova plánek s mapou, na které je vyznačených 7 míst s přesnou adresou. Pro turisty ze zahraničí bude plánek přeložen do anglického, německého a polského jazyka, aby i oni mohli poznat naše město jiným pohledem. Z druhé strany tohoto plánu turista nalezne, názvy jednotlivých míst a z jakého období pochází. Seznámí se s historií či se dozví nějakou zajímavost, nebo to k čemu objekt slouží dnes. Bude tedy obhájena podstata jednotlivých míst. Součástí tohoto plánu budou vyobrazené grafiky, které má divák na stěnách budov spatřit a pokusit se hledat tak symbolický detail. Start bude v Infocentru, kde získá zadarmo plánek, poté už bude na každém, jakým číslem začne. Toto očíslování na plánu je pouhé doporučení, jak trasu projít, kde začít, a kde skončit. Cestu si tedy zvolí každý sám. Může se vydat třeba jen za jedním divem, nemusí navštívit všechny. Výhodou však tohoto putování je, že návštěvník neobjeví jen tyto opomíjené památky, ale cestou pozná reálný život Broumova, přírodu a spousty dalších míst, které jsou součástí našeho města.

4.2 7 divů města Broumova

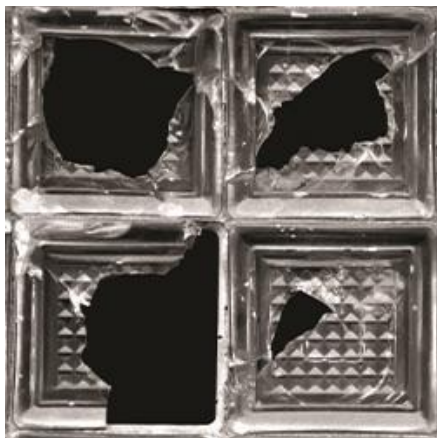
Následně zde představím jednotlivá místa společně s grafikou detailů a vizualizacemi. Přidám i plánek s trasou (*Příloha A*). Text, který je zde napsán bude i součástí již zmiňovaného plánu. Informace jsou tedy stručné, jasné a výstižné. Turista se dozví základní a důležité informace o daném místě či budově. Informace zahrnují, lokaci, dataci, význam, k čemu objekt slouží či sloužil, historické souvislosti a případnou zajímavost.

1. MĚŠŤANSKÝ PIVOVAR

Broumov, čp. 240 Pivovarská, Klášterní

1866 – 1868

Měšťanský pivovar je ovlivněný německým stylem, ve kterém byly budovány pivovary v oblasti Sudet (pivovar v Olešnici v Orlických horách, Dreherův pivovar v Žatci). Pivovar v Broumově byl vybudován v letech 1866 – 1868. Již v těchto počátcích se pyšnil produkcí okolo 5000 hektolitrů piva ročně. Tím začal konkurovat pivovaru benediktinů v Broumově – Olivětině. Dominantu pivovaru tvoří válcovitý cihelný hvozď – pivovarská věž. Rekonstrukce, která proběhla v roce 1908, umožnila již parostrojnímu pivovaru produkci 10 000 hektolitrů piva ročně.¹⁹⁷ Ve sladovně pivovaru se nachází mimořádně zachovalé těleso hvozdu s technologickými prvky. Ve vzdušném stojatém hvozdu se sušil tzv. zelený slad. Hvozď sloužil k vytvoření kvalitního sladu „bez kouře“.¹⁹⁸ Po vzniku Československa produkce piva měšťanského podniku klesá, proto byl v roce 1943 sloučen s konkurenčním olivětinským. Po osvobození pivovar zaniká. Plnohodnotné využití těchto prostor se dodnes stále hledá a pivovar tak čeká na své znovuzrození.¹⁹⁷

Obrázek 22, detail pro Měšťanský pivovar v Broumově, autor: Hanousková Adéla

¹⁹⁷ JÁKL, Pavel a Robert KOŘÍNEK. Měšťanský pivovar. In: *Industriální topografie: průmyslová architektura a technické stavby* [online]. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze, 2012, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <http://www.industrialnitopografie.cz/karta.php?zaznam=V000248>

¹⁹⁸ STANĚK, Petr, ing. Milan STARC a ing. Šárka JIROUŠKOVÁ. Měšťanský pivovar v Broumově. In: *Impuls.cz* [online]. Praha: LONDA spol. s r. o., 2016, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: https://www.impuls.cz/regiony/kralovehradecky-kraj/nabidka-na-prodej-zchatraleho-pivovaru-v-broumoverosupermarketbilla.A161025_090608_impkralovehradecky_kov/foto/TUU4853eb_PIVOVAR_5.jpg

Obrázek 23, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky, Měšťanský pivovar, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 24, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Měšťanský pivovar, Broumov, autor: Hanousková Adéla

2. KOSTEL ZMRTVÝCHVSTÁNÍ

Broumov, Husova - Velká Ves

1903

Velká Ves, dnes součástí Broumova, byla založena roku 1256. Název vychází z příjmení lokátora Krose spjatého se založením obce. Velká Ves neboli Krossdorf později Grossdorf.¹⁹⁹ Evangelický kostel Zmrtvýchvstání ve Velké Vsi byl postaven na počátku 20. století. Architektem tohoto pseudorenesančního kostela s prvky secese je

¹⁹⁹ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str 359

vídeňský architekt Heinrich Wolf.²⁰⁰ Součástí kostela je fara postavená ve stylu švýcarského domu (1907 – 1909).²⁰¹ Název Zmrtvýchvstání symbolizuje nejenom Kristovo zmrtvýchvstání, ale také znovuzrození evangelického vyznání v Broumově. Součástí průčelí kostela je nápis ve štukovém rámu, který drží dva andělé „*Ein feste Burg ist unser Gott*“ (*Hrad přepevný jest Pán Bůh náš*). Dával na vědomí slova duchovní písně Martina Luthera z roku 1529. Po roce 1945 nahradila Lutherova slova nápis Husův sbor. Pozornost upoutá, také dekorativní věnec kolem věžních hodin. Je zde vyobrazen kohout jako symbol zrodu a lebka představující smrt. Monumentem této nejmladší církevní stavby na Broumovsku je modernistická figurální vitráž v okně za kněžištěm. Zobrazuje Krista s rozevřenou náručí. Slavnostního otevření kostela r. 1903 se zúčastnil i pozdější první československý prezident T. G. Masaryk.²⁰²

Obrázek 25, detail pro kostel Zmrtvýchvstání ve Velké Vsi, autor: Hanousková Adéla

²⁰⁰ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 246

²⁰¹ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 357

²⁰² BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 245 -246

Obrázek 27, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, kostel Zmrtvýchvstání, Velká Ves, autor: Hanousková Adéle

Obrázek 26, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, kostel Zmrtvýchvstání, Velká Ves, autor: Hanousková Adéle

3. KOŽELUŽNA

Broumov, čp. 68 Sladovnická, Broumov – Poříčí

2. polovina 18. století

Ojedinelá technická památka z 2. poloviny 18. století. Tato jednopatrová budova svým vzhledem dokládá nejenom zpracování kůží ve městě, ale i rozmanitou stavební produkci v Broumově. Je také dokladem tehdejšího způsobu života ve městě. Typickým prvkem obdélníkové koželužny je tzv. mansardová střecha.²⁰³ Zajímavostí je, že se na půdě pod mansardovou střechou sušily kůže. Koželužna je nazývána také Kobehause, podle tehdejšího majitele Franze Kobeho.²⁰⁴

²⁰³ Koželužna. In: *Národní památkový ústav: památkový katalog* [online]. Praha: NPÚ, 2015 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kozeluzna-12816309>

²⁰⁴ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 203

Obrázek 28, detail pro Koželužnu v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 29, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Koželužna, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 30, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Koželužna, Broumov, autor: Hanousková Adéla

4. UNDERGROUNDVÝ KLUB EDEN

Broumov, čp. 49 Žižkova, Broumov - Poříčí

1809

Dříve parní barevna s bělidlem. Byla založena v roce 1809 Franzem Nowotnym. Roku 1852 převzal podnik jeho syn Franz ml. Továrnu rozšířil o indigovou barevnu a tiskárnu látek. V letech 1862 – 1863 postavil ve Velké Vsi přádelnu a mechanickou tkalcovnu bavlny. Po osmi letech se vedení firmy ujali bratři Franz Nowotny nejml., společně s Josefem a Albinem. Založili značku Brüder Nowotny. Zmodernizovali vybavení továrny a rozšířili ji o další budovy (kusová barevna, bělidlo, úprava a příprava bavlny a také mercerizace). Roku 1921 podnik zaměstnával 220 pracovníků. Stejného roku byl převzat syny Josefa Nowotneho Maxem a Oskarem. Továrna v této době dosahovala výkonu 70 HP parní a 200 HP elektrické síly. Začaly se zde také zušlechtovat textilie a přistoupilo se k výrobě knihařského kalika. Ve třicátých letech dokázala zpracovat až 12 milionů metrů látky ročně. Pro Oskara Nowotneho postavil roku 1927 významný český secesní architekt Josef Fanta vilu v Šalamounově ulici (čp. 127 – po znárodnění sloužila jako internát pro n. p. Veba, dnes hotel Veba). Chátrající areál továrny se dochoval v téměř původním stavu.²⁰⁵ Dnes se v něm nachází industriální undergroundový klub Eden, který byl otevřen v roce 2015. Je provozovaný Stanislavem G. Pitašem, představitelem východočeského undergroundu. Konají se zde koncerty známých, často legendárních skupin, výstavy, přednášky různých osobností.²⁰⁶

²⁰⁵ ZIKMUND, Jan, Veronika FOUSKOVÁ a Zuzana KŘENKOVÁ. Bratři Nowotny, parní barevna, bělidlo a apretura. In: *Industriální topografie: průmyslová architektura a technické stavby* [online]. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze, 2012, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <http://www.industrialnitopografie.cz/karta.php?zaznam=V000230>

²⁰⁶ Undergroundový klub Eden. In: *Naše Broumovsko* [online]. Broumov: Naše Broumovsko, 2021 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://nase.broumovsko.cz/undergroundovy-klub-eden>

Obrázek 31, detail pro Undergroundový klub Eden v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 32, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Undergroundový klub Eden (dříve továrna), Broumov, autor: Hanousková Adéla

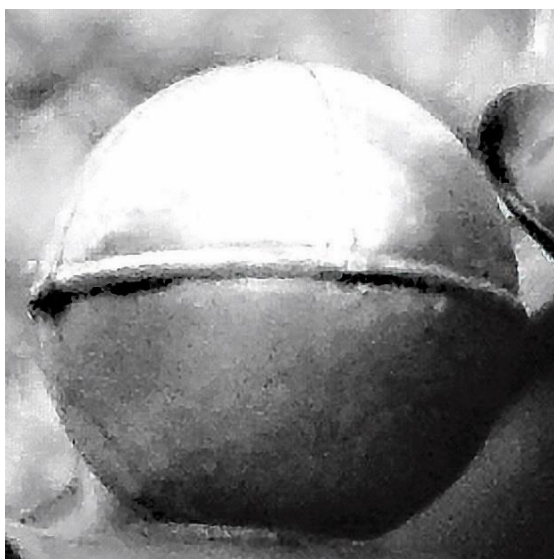
Obrázek 33, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Undergroundový klub Eden (dříve továrna), Broumov, autor: Hanousková Adéla

5. STOWASSEROVA VILA

Broumov, čp. 67 roh Smetanovy a Vančurovy ulice

1917

Stowasserova vila pochází z roku 1917 a patří mezi jednu z nejkrásnějších secesních vil v Broumově. Tvořila hlavní symbol moderní architektury ve městě. Na přelomu 19. a 20. století patřila primáři broumovské nemocnice panu Stowasserovi.²⁰⁷ Vila je údajně prokletá a jsou s ní spojené různé pověry.²⁰⁸

Obrázek 34, detail pro Stowasserovu vilu v Broumově, autor: Hanousková Adéla

²⁰⁷ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 225

²⁰⁸ BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0., str. 130

Obrázek 35, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Stowasserova vila, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 36, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Stowasserova vila, Broumov, autor: Hanousková Adéla

6. PARK DĚTSKÉ HŘIŠTĚ

Broumov, Třída Masarykova

Konec 19. století

Od roku 1888 se v Broumově začaly budovat veřejné městské parky. Park na severovýchodním okraji města byl založen na konci 19. století. Sloužil jako soukromá

zahrada s bazénem jedné z broumovských vil. Patřil do skupiny parků, kterou vlastnila rodina textilních podnikatelů Schrollů, která pocházela z Hejtmánkovic. Benedikt Schroll založil textilní továrnu v Olivětině a Meziměstí. Bazén, který je součástí parku, byl vybudován mezi léty 1880 – 1890. Není známo, zda byl využíván ke koupání. Schůdky však nasvědčují tomu, že ano.²⁰⁹ Dnes se v parku konají různé, pro širokou veřejnost určené kulturní a hudební akce (letní kino, koncerty, festivaly jako je Broumovská kytara, RockStock a další).²¹⁰

Obrázek 37, detail pro park na Dětském hřišti v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 38, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, park Dětské hřiště, Broumov, autor: Hanousková Adéla

²⁰⁹ FRANZE, Karel, vedoucí organizační složky Muzeum Broumova [ústní sdělení]. Broumov, [30. 5. 2022].

²¹⁰ Parky Broumov. In: *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2021 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.broumov.net/parky/d-1220>

Obrázek 39, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, park Dětské hřiště, Broumov, autor: Hanousková Adéla

7. HEJTMÁNKOVICKÝ MOST

Broumov – Hejtmánkovice

1930

Hejtmánkovický most pochází z poloviny 20. století, uvádí se rok 1930. Nachází se na hlavní silnici z Náchoda, vedoucí přes Hejtmánkovice do Broumova. Jeho dominantou jsou sochy sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. Nářečně je most nazýván „Johannes Brecke“ - Janův most.²¹¹

Obrázek 41, detail pro Hejtmánkovický most v Hejtmánkovicích, sv. Václav, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 40, detail pro Hejtmánkovický most v Hejtmánkovicích, sv. Jan Nepomucký, autor: Hanousková Adéla

²¹¹ BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic: JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5., str. 348

Obrázek 42, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Hejtmánkovický most, Hejtmánkovice, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 43, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Hejtmánkovický most, Hejtmánkovice, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 44, mapa s vyznačenými 7 divů města Broumova, autor: Hanousková Adéla, (celý plánek - Příloha A)

4.3 Realizace

Tento projekt vznikne ve spolupráci s městem Broumovem a pro město Broumov. Umění oživí nejenom naše město, ale také opomíjené památky. Z Broumova se stane výstavní prostor, který představí veřejnosti 7 divů našeho historického maloměsta. Velkoformátové grafiky se stanou součástí stěn/fasád jednotlivých budov, na kterých budou zavěšeny. Budou tištěné na banneru, který je odolný přírodním podmínkám a vydrží dlouhodobě zavěšený. Vytvořený z kvalitního materiálu, aby nedošlo k vyblednutí barev vlivem slunce. Přichycen pevně lany, aby nemohl být stržen či odfouknut větrem. Dostatečně vypnutý tak, aby neohrožoval kolemjdoucí.

Projekt „Poznej 7 divů města Broumova“ bude vystaven po dobu tří měsíců, od června do srpna. Letní období přináší hezké počasí, což je ideální na procházky po městě. V tomto čase přijíždí do Broumova také nejvíce turistů a rodin s dětmi. Po sezóně by byly grafiky sundány a vyvěšeny zase následující rok, podle zájmu veřejnosti. Po roce by mohlo dojít k jakési obnově divů. Přidáním dalších památek by se tak putování rozšířilo. Případně, by mohla vzniknout i mobilní aplikace, která by se stala průvodcem po různých dívech města Broumova. Pouze by zdokonalila tento projekt a napomohla jeho rozvoji.

Velkoplošné bannery budou zhotoveny z kvalitního PVC materiálu o gramáži 510g/m². Banner má zpevněný obvod a kovová oka po 50 cm. Firma *ReklamníPlachty.cz* vytiskne tyto bannery. Cena banneru Premium o velikosti 1000 mm x 1000 mm je 229 Kč bez DPH. Firma zajišťuje i montáž.²¹² Rozměry jednotlivých bannerů budou odlišné. Bannery o velikosti 1200 mm x 1200 mm budou mít místa – Stowasserova vila, Koželužna, kostel Zmrtvýchvstání, Hejtmánkovický most a park Dětské hřiště. Undergroundový klub Eden bude mít banner o rozměru 1500 mm x 1500 mm. Největším grafikou je Měšťanský pivovar a to 3000 mm x 3000 mm. Cena všech bannerů včetně tisku, kovových ok a zpevněného obvodu je 3856, 05 Kč (cena nezahrnuje montáž a dopravu).

Po zrealizování a vytištění těchto pláten by nastalo zavěšení samotných grafik na stěny budov a míst. Poté už stačí jen informovat veřejnost o možnosti putování po 7 divech Broumova. Lidé se o tomto projektu dozvědí přímo na webu města Broumova a ze sociálních sítí (Facebook – zde vytvořen plán akce), případně i z městského rozhlasu. Podrobnější informace k tomuto projektu dostanou turisté v Infocentru našeho města společně s plánkem, který je pro toto putování důležitý, protože zde začíná cesta za poznáním reálného města Broumova.

Závěr

V teoretické části práce jsem se zaměřila na historii mého města. Rozebrala jsem dějiny města Broumova a představila jsem jeho klenoty a dominanty, kterými se pyšní. Místo s bohatou a zajímavou historií mě natolik přirostlo k srdci, jako jeho krajina a přírodní krásy, které ukývá. Čistá a půvabná příroda, klid a ticho mi vždy napomohou vcítit se do tajů a záhad pamětihodností naší romantické krajiny. Právě tajemství dávné minulosti a přírodní krásy mne donutily se vydat na cestu za poznáním skutečných pokladů, ukrytých v historickém srdci našeho města.

Dále jsem se zaměřila na výstavy pro veřejný prostor, protože grafiky mého projektu budou vystaveny v exteriéru města Broumova, respektive na stěnách památek. Rozebrala jsem zde zásady vystavování ve veřejném prostoru a informovala o jeho počátcích. Píši zde o prvních projevech umění site specific, nejenom u nás, ale také v zahraničí. Následovalo shrnutí těch nejdůležitějších výstav 2. poloviny 20. století (1948

²¹² *Reklamníplachty.cz: Reklamní plachty a bannery Premium* [online]. Ostrava: Media Walk printing house, 2022 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.reklamniplachty.cz/produkt/1/reklamni-plachty-a-bannery-premium>

– 1999), kde zmiňuji nejenom důležité výstavy a akce, ale také osobnosti, výtvarné skupiny, kurátory a podstatné galerijní a muzejní instituce, které ovlivnily vývoj kulturního dění u nás. Následně se zabývám otázkou, co je to muzeum umění, co divákovi nabízí, co představuje a jaké podniká inovativní kroky k oživení svých stálých expozic za účelem přilákání více návštěvníků. V poslední části se věnuji vizuální kultuře, obrazu a médiím, které všechna tato rozebraná odvětví propojují a opodstatňují je. Mluvím zde také o tom, jak nás v umělecké kultuře ovlivňují nejenom obrazy, ale hlavně digitální média, která jsou ve 21. století všude kolem nás. Výstavy pro veřejný prostor, muzejní či galerijní instituce jsou spojeny s vizuální kulturou, obrazem a médii a tvoří tak podstatnou část v rozvoji uměleckého světa.

Následně již představuji svůj umělecký projekt, který jsem nazvala, „*Poznej 7 divů města Broumova*“. Je prezentován prostřednictvím velkoformátových grafik, zavěšených na stěnách budov a míst. Hlavním prvkem mého projektu je obraz. Prostřednictvím obrazu upozorňuji na určitý detail objektu nebo místa, ukazuji vizuální zvláštnost a kvalitu zběžně už nevnímanou. Projekt se uskuteční v exteriéru města Broumova, ze kterého jsem vytvořila výstavní prostor. Přibližuji lidem opomíjenou minulost a poukazuji na současný stav jednotlivých pamětihodností. Chtěla jsem, aby se díky tomuto projektu lidé seznámili s reálnou tváří města Broumova a poznali novou formu umění ve veřejném prostoru. Ojedinelá cesta do minulosti, prostřednictvím současného umění, které lidem připomene bohatou historii a objasní podstatu památek.

Umění ve veřejném prostoru je pro mě velmi inspirující. Plné inovací, pokroků a nových myšlenek. Přináší odlišný pohled nejen na současné umění, ale i na vztah diváka a uměleckého díla. Výhodou dnešní doby je široká škála možností, jak vyjádřit svou tvorbu a představit tak svou autenticitu a být odlišný. Předat společnosti svou hlavní myšlenku a vyjádřit podstatu díla. Začlenění umění do běžného života rozvíjí nejenom kulturu, ale nás samotné. Učí nás lépe vnímat své okolí a navazovat vztahy s přírodou a prostředím. Získáváme tak možnost svobodně se vyjádřit ve veřejném prostoru.

Chtěla bych, aby se umění více projevilo ve veřejném prostoru a stalo se tak nedílnou součástí našeho běžného života. Sloužilo jako dekorace a kulisa měst, parků, obchodů a ulic naší příští generace. Doplněk zvukový, obrazový, digitální či světelný. Vše díky moderním technologiím, se kterými se umění budoucnosti ještě více propojí. Zároveň si přeji, aby umění zůstalo takové, jakého známe dodnes. Tedy přirozené, tvořící

záznam našeho lidstva. Také doufám, že umění bude nadále součástí galerií a muzeí, aby nám s úctou připomínalo naše staré mistry. Moderní umění je skutečné, tak ho pojdme zapojit do současnosti lidské společnosti. Vnímejme, pozorujme a napojujme se na umění, díky kterému můžeme vytvářet souvislosti a budovat naši společnou budoucnost.

Z historického města Broumova jsem vytvořila moderní výstavní prostor, který zavádí diváka nejenom do minulosti, ale provádí ho současností našeho města. Připomíná dávnou minulost, oživuje zapomenuté památky a potrhuje skutečnost reality. Doufám, že můj projekt napomůže tomu, aby si lidé vážili krás svých měst. Pečovali o památky, které tu dlouhá staletí budovali ti nejlepší mistři, aby se nám na světě lépe žilo. Zanechali po sobě stopy v podobě architektonických skvostů. Nenechme tedy tyto klenoty na pospas času. Važme si památek. Važme si umění.

Seznam použité literatury

BERGMANN, Petr, Jana JEŘÁBKOVÁ a Martin BURIAN. *Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku*. Broumov: Tuž se, Broumovsko!, 2003, 150 s. ISBN 80-239-4043-0.

DENTI, Giovanni a Alexandr SKALICKÝ. *Krajinou českého baroka: Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferů na Broumovsku*. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86396-17-7.

PROKOP, Bohumír, Jiří KOTALÍK a Pavel SŮVA. *Broumovská skupina kostelů: Průvodce školou českého baroka v kraji pískovcových skal*. Vernéřovice: Modrý anděl, 2007. ISBN 978-80-254-6311-6.

BERGMANN, Petr a. Broumovsko na historických zobrazeních. BERGMANN, Petr a Angela LINDNER. *Broumovsko na historických zobrazeních*. Broumov: [Starostín] : Broumovsko Organic : JUKO, 2013, s. 728. ISBN 978-80-905582-0-5.

MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. *Výstava jako médium: české umění 1957-1999*. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3.

STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1.

PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7.

Rozhovor

FRANZE, Karel, vedoucí organizační složky Muzeum Broumova [ústní sdělení]. Broumov, [30. 5. 2022].

Seznam internetových zdrojů

Parky Broumov. In: *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2021 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.broumov.net/parky/d-1220>

Undergroundový klub Eden. In: *Naše Broumovsko* [online]. Broumov: Naše Broumovsko, 2021 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://nase.broumovsko.cz/undergroundovy-klub-eden>

ZIKMUND, Jan, Veronika FOUSKOVÁ a Zuzana KŘENKOVÁ. Bratři Nowotny, parní barevna, bělidlo a apretura. In: *Industriální topografie: průmyslová architektura a technické stavby* [online]. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze, 2012, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <http://www.industrialnitopografie.cz/karta.php?zaznam=V000230>

Koželužna. In: *Národní památkový ústav: památkový katalog* [online]. Praha: NPÚ, 2015 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kozeluzna-12816309>

STANĚK, Petr, ing. Milan STARC a ing. Šárka JIROUŠKOVÁ. Měšťanský pivovar v Broumově. In: *Impuls.cz* [online]. Praha: LONDA spol. s r. o., 2016, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: https://www.impuls.cz/regiony/kralovehradecky-kraj/nabidka-na-prodej-zchatraleho-pivovaru-v-broumove-pro-supermarket-billa.A161025_090608_imp-kralovehradecky_kov/foto/TUU4853eb_PIVOVAR_5.jpg

JÁKL, Pavel a Robert KOŘÍNEK. Měšťanský pivovar. In: *Industriální topografie: průmyslová architektura a technické stavby* [online]. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze, 2012, 2012 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <http://www.industrialnitopografie.cz/karta.php?zaznam=V000248>

Sloup se sousoším - Mariánský sloup [online]. Praha: Národní památkový ústav, 2015 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/sloup-se-sousosim-mariansky-sloup-1248067>

Památky. *Město Broumov* [online]. Broumov: vismo.cz, 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://broumov.net/pamatky/d-1145/p1=1123>

Hřbitovní kostelík Panny Marie. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/hrbitovni-kostel>

Relikviář sv. Prokopa. *Klášter Broumov* [online]. HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/relikviar-sv-prokopa>

Relikviář sv. Kříže. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/relikviar-sv-krize>

Freska Klanění tří králů. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/freska-klaneni-tri-kralu>

Broumovské madony. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/broumovske-madony>

Turínské plátno. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/turinske-platno>

VODOCHODSKÁ, Eva. Klášterní gymnázium. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium>

VLČKOVÁ, Ludmila. Klášterní knihovna. *Klášter Broumov* [online]. Broumov: HMS design, 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-knihovna>

PIETRASOVÁ (PAVLÍČKOVÁ), Kateřina. Teorie umění ve veřejném prostoru. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Praha: Centrum pro současné umění Praha, 2003 [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/texty/teorie-umeni-ve-verejnem-prostoru-4969/>

Reklamníplachty.cz: Reklamní plachty a bannery Premium [online]. Ostrava: Media Walk printing house, 2022 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.reklamniplachty.cz/produkt/1/reklamni-plachty-a-bannery-premium>

Seznam obrázků

Obrázek 1, Chráněná krajinná oblast Broumovsko, foto: Hanousková Adéla

Obrázek 2, benediktinský klášter Broumov, foto: Hanousková Adéla

Obrázek 3, kostel sv. Markéty v Šonově, foto: Hanousková Adéla

Obrázek 4, kaple Panny Marie na Hvězdě v Broumovských stěnách foto: Hanousková Adéla

Obrázek 5, dřevěný kostel Panny Marie v Broumově, foto: Hanousková Adéla

Obrázek 6, Mírové náměstí s Mariánským sloupem, kašnou a Starou radnicí, Broumov, foto: Hanousková Adéla

Obrázek 7, Čestmír Suška, Stíny (1980). Zdroj: Melechov 80, katalog výstavy, samizdat 1980, nestr., [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 83

Obrázek 8, CHAUVET, Ann. Nakloněný oblouk, Richard Serra (1981): Federal Plaza, New York, Collection U. S. General Services Administration, Washington, D. C. In: Metropolismag.com [online]. New York: METROPOLIS Magazine SANDOW Design Group, 2019 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://metropolismag.com/viewpoints/conversations-about-sculpture-excerpt-foster-serra/>

Obrázek 9, Pavilon ČSR na Expo 58, Oddíl věnovaný sklu - prostorová vitráž Jana Kotíka Slunce, voda, vzduch (1957 - 58) a Zpívající fontána (1957) Adolfa Benše, Jaroslava Kadlece a Dany Hlobilové, [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 253

Obrázek 10, výstava Někde něco (1969) Galerie Václava Špály, Zorka Ságlová v instalaci Seno - sláma (1969) [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 471

Obrázek 11, Eva Kmentová, Stopy (1970), Galerie Václava Špály, pohled do výstavy, foto Karel Kuklík, archiv Nadačního fondu Kmentová Zoubek, [fotografie]. In:.

MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 495

Obrázek 12, výstava Dvorky 81. Sochy a objekty na malostranských dvorcích (1981), místa na Malé Straně a Divadlo v Nerudovce, Magdalena Jetelová, Židle (1981) s výhledem na vrch Petřín, dům v Loretánské ulici, [fotografie]. In.: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 584

Obrázek 13, Setkání na tenisových dvorcích TJ Sparta (1982), Tenisové dvorce Tělovýchovné jednoty Sparta Praha, Instalace díla Margity Titlové Ylovsky, foto Jiří Ševčík, archiv VVP AVU, [fotografie]. In.: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 599

Obrázek 14, Chmelnice - Mutějovice 83 (1983), Chmelnice mezi vesnicemi Mutějovice a Domoušice, Kurt Gebauer, Figury (1983),[fotografie]. In.: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 635

Obrázek 15, Forum 1988, Pražská tržnice, výstavní pavilon č. 11, Zdeněk Beran, Hra s hlávkami (1987 - 1988), [fotografie]. In.: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 743

Obrázek 16, Konfrontace IV (1986), Ateliér Bohuslava Metelky a jeho okolí, pohled do výstavy Konfrontace IV, vpravo dole obrazy Tomáše Císařovského a kresba Margity Titlové Ylovsky vpravo nahoře, foto Jiří Ševčík, archiv VVP AVU, [fotografie]. In.: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 662

Obrázek 17, Orbis Fictus. Nová média v současném umění, Valdštejnská jízdárna (1995-1996), Federico Díaz, Spin (1995), osobní archiv autora, [fotografie]. In.:

MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 895

Obrázek 18, výstava 99CZ, bývalá tiskárna Mír na Václavském náměstí a další prostory v okolí, Vyšehradské nádraží (1999), pohled do výstavy na Václavském náměstí, Kateřina Vincourová, Malibu (1998), [fotografie]. In: MORGANOVÁ, Pavlína, Terezie NEKVINDOVÁ a Dagmar SVATOŠOVÁ. Výstava jako médium: české umění 1957-1999. Praha: VVP AVU, 2020, 1035 s. ISBN 978-80-88366-13-3., str. 965

Obrázek 19, Banksy, Sběračky klásků, Bristol Museum, 2009, [fotografie]. In: PACHMANOVÁ, Martina a Pavla ROUSKOVÁ. EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Markéta KRAFTOVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87989-51-7., str. 49

Obrázek 20, René Magritte, Zrádnost obrazů (Toto není dýmka), 1928 - 1929, [fotografie]. In: STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. Studia vizuální kultury. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1., str. 24

Obrázek 21, Andy Warhol, Marilyn Diptych, 1962, [fotografie]. In: STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. Studia vizuální kultury. Přeložil Lucie VIDMAR, přeložil Milan KREUZZIEGER. Praha: Portál, 2009, 478 s. ISBN 978-80-7367-556-1. str. 51

Obrázek 22, detail pro Měšťanský pivovar v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 23, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky, Měšťanský pivovar, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 24, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Měšťanský pivovar, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 25, detail pro kostel Zmrtvýchvstání ve Velké Vsi, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 26, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, kostel Zmrtvýchvstání, Velká Ves, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 27, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, kostel Zmrtvýchvstání, Velká Ves, autor: Hanousková Adéle

Obrázek 28, detail pro Koželužnu v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 29, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Koželužna, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 30, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Koželužna, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 31, detail pro Undergroundový klub Eden v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 32, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Undergroundový klub Eden (dříve továrna), Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 33, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Undergroundový klub Eden (dříve továrna), Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 34, detail pro Stowasserovu vilu v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 35, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Stowasserova vila, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 36, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Stowasserova vila, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 37, detail pro park na Dětském hřišti v Broumově, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 38, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, park Dětské hřiště, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 39, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, park Dětské hřiště, Broumov, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 40, detail pro Hejtmánkovický most v Hejtmánkovicích, sv. Jan Nepomucký, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 41, detail pro Hejtmánkovický most v Hejtmánkovicích, sv. Václav, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 42, vizualizace (č. 1) umístění velkoformátové grafiky detailu, Hejtmánkovický most, Hejtmánkovice, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 43, vizualizace (č. 2) umístění velkoformátové grafiky detailu, Hejtmánkovický most, Hejtmánkovice, autor: Hanousková Adéla

Obrázek 44, mapa s vyznačenými 7 divy města Broumova, autor: Hanousková Adéla, (celý plánek součástí bakalářské práce)

Přílohy

Součástí bakalářské práce jsou elektronické i tištěné přílohy.

Příloha A: plánek s mapou „*Poznej 7 divů města Broumova*“ (formát A3)

Příloha B: 8 reprezentativních plakátů s detailem a vizualizacemi „*Poznej 7 divů města Broumova*“ (formát B1)

Příloha C: velkoformátová grafika detailu tištěná na plátně – kostel Zmrtvýchvstání (1000 mm x 1000 mm)